

BULLETIN WIJNANDSRADE

Bulletin Wijnandsrade

Jaargang 41, nummer 69 (zomer 2022)

Uitgave van 'de Vrienden van Wijnandsrade'

Redactie-adres: Wiel Oehlen, Goswijnstraat 2, 6367 EB Voerendaal
(w.oehlen@kpnmail.nl)

Bulletin Wijnandsrade is een uitgave van 'de Vrienden van Wijnandsrade'. Het bevat nieuws, artikelen, opstellen, fotoreportages, interviews en historisch getinte bijdragen. Het centrale thema van het blad is: 'Wijnandsrade in de ruimste zin van het woord in kaart brengen'. Het doel van Bulletin Wijnandsrade is kennis over ons dorp (historie, cultuur, natuur en actuele ontwikkelingen) te verspreiden. Het blad verschijnt twee keer per jaar.

Wilt u reageren?

Wilt u ook een artikel schrijven?

Ook interesse en inspiratie?

Lever uw bijdrage of reactie dan in bij ons redactie-adres of mail naar: w.oehlen@kpnmail.nl.

Mocht u in het bezit zijn van oude foto's, kaarten, prenten, artikelen, enz., die betrekking hebben op Wijnandsrade en die u verantwoord in beheer wilt geven of wilt laten kopiëren, scannen of fotograferen; neem dan contact op met een van onze bestuursleden. Hetzelfde geldt voor historische attributen of (mogelijke) archeologische vondsten uit de bodem in en rondom Wijnandsrade. De namen van onze bestuursleden staan achter in dit bulletin.

Druk

Drukkerij Jacobs, Schimmert

Vormgeving

Eric Limpens

Foto omslag

Panorama vanaf de Kersboomkensweg, 2012 (foto: Jan Jansen).

'De Vrienden van Wijnandsrade'

Opgericht op 22 december 1981 als 'De stichting Vrienden van Wijnandsrade', sinds 1994 notarieel geregistreerd als een heemkundevereniging.

Rekeningnummer

NL 57 RABO 0137 7984 90 voor donaties en de betaling van boeken (e.d.).

NL 43 RABO 0137 7363 71 voor de betaling van de contributie, ten name van 'Vrienden van Wijnandsrade'.

Website: www.vriendenvanwijnandsrade.nl

Bestuur

In het bestuur van 'de Vrienden' hebben momenteel zitting: Wilfried Dabekaussen (voorzitter a.i.), Louis Cordewener, Nicolle Driessen, Hubert Gerards, Karien Goessens-Schrijen, Jack Jetten, Rein Krikke (penningmeester a.i.), Henk van Malkenhorst, Wiel Oehlen.

Erevoorzitters

F. Cortenraad, J. Jansen (†).

Ereleden

J. Berger, H. Beckers (†), H. Binderhagel, T. Bloebaum-Habets (†), E. Brongers (†), E. Coenen-Vaessen (†), G. Cox, J. Habets (†), M. Jansen, J. Jetten, T. Kickken-Senden (†), H. Kuijpers, J. Luijten, H. van Malkenhorst, M. Marell, Z. Marell (†), Z. Meessen, W. Oehlen, J. L'Ortye, J. en A. Pijls-Emonds, Chr. Rutten, Désirée Schmalschläger, A. Teheux, H. Vos, J. van der Zee (†).

Welkom!

Feestelijke jubileumuitgave 'Vrienden van Wijnandsrade'

Wijnandsrade Het is er weer, het 'Bulletin Wijnandsrade' dat twee keer per jaar verschijnt. Dit boekwerkje is een 'must' voor wie in Wijnandsrade woont of anderszins een band heeft met een van de mooiste kerkdorpen van Beekdaelen.

BEEKDAELEN
VAN ONZE REDACTIE

Het is alweer de 68ste keer dat het bulletin verschijnt. Dit keer echter geen 'gewone' uitgave maar een dikke, fraai geïllustreerde editie vanwege het robijnen jubileum van 'De Vrienden van Wijnandsrade'. Onder die naam werd op 22 december 1981 een stichting opgericht (later omgezet in een verenigingsvorm) die de brede lading dekt aan interessegebieden en activiteiten waarop de 'Vrienden' zich al veertig jaar richten. Het jubileumboekje dat recentelijk van de pers is gerold wordt dit keer niet alleen onder de leden verspreid maar ook elders in het dorp. "In de hoop dat inwoners van Wijnandsrade die nog geen lid zijn, hiermee over de streep te trekken", zegt het

De cover van de jubileumuitgave. Eigen foto

bestuur. "Onze vereniging draagt de historie, cultuur en gemeenschap van ons dorp een warm hart toe." Wilt de vereniging zoal doet voor jong en oud, staat uitgebreid in het feestnummer.

Meer informatie
Een abonnement c.q. het lidmaatschap van 'De

Vrienden van Wijnandsrade' bedraagt 15 euro per jaar. Voor meer informatie: Rinus van den Nieuwenhof (secretaris), Pijlstraat 3, 6363 BT Wijnandsrade, tel. 045-5242827, of Louis Cordewener (bestuurlid), Teheuxstraat 1, 6363 ED Wijnandsrade, tel. 045-5241055).

In december 2020 verscheen 'Bulletin Wijnandsrade' nummer 68, een feestelijke jubileumeditie bij gelegenheid van onze veertigste verjaardag. Als attentie is dat nummer in het hele dorp verspreid. Die actie heeft tot een explosieve groei van ons ledenbestand geleid. De teller stond eind 2021 op het (toen ook al) respectabele aantal van 315 leden. Begin 2022 was dat aantal gegroeid naar 454 leden. En wij groeien gestaag door! Wij heten alle nieuwe 'Vrienden' en 'Vriendinnen' van harte welkom en wensen al onze leden veel leesplezier met editie nummer 69!

Het bestuur

Inhoud

Welkom! (het bestuur)	Pag.	1
Inhoud	Pag.	2
'Sjpreuke van de mam', Ouwe Limburgse gezèkdes (Wiel Oehlen)	Pag.	3
In memoriam (het bestuur)	Pag.	9
Het verhaal achter het kruis aan de muur van de Sint Stephanuskerk (Esther Steins)	Pag.	15
'Terug naar mijn jeugd, Wijnandsrade toen en nu', <i>Wijnandsrade in 2060 01</i> (Timme Marell)	Pag.	20
'Hoe zou Wijnandsrade er in 2060 uitzien?', <i>Wijnandsrade in 2060 02</i> (Rineke Marell-Rijks)	Pag.	24
KNIL-militair Bernhard Jozef Luyten uit Wijnandsrade (Jos Linssen)	Pag.	28
Poëzie tussen Corona & Oorlog, een bijzonder geslaagde poëziemiddag (Wilfried Dabekaussen)	Pag.	41
Koninklijke onderscheidingen (het bestuur)	Pag.	42
Verslag algemene ledenvergadering (Rinus van den Nieuwenhof)	Pag.	46
Overzicht activiteiten 'Vrienden van Wijnandsrade', tweede halfjaar van 2021 (Rinus van den Nieuwenhof)	Pag.	49
Jubileumactiviteiten (het bestuur)	Pag.	52
'De kerk in het midden', de Sint Stephanuskerk meer dan zeven eeuwen in Wijnandsrade (Jack Jetten, Jos L'Ortye, Wiel Oehlen)	Pag.	53
Pachters op de kasteelboerderij van Wijnandsrade, deel 2 (Jos L'Ortye)	Pag.	57
'Wijnandsrade over veertig jaar', <i>Wijnandsrade in 2060 03</i> (Jo Luijten)	Pag.	66
Gemeentespelden Beekdaelen (het bestuur)	Pag.	68
Het bakhuis van de Bongard (Maria van Gessel)	Pag.	70

'Sjpreuke van de mam'

Wij vieren dit jaar ons robijnen jubileum. En wij staan daar op verschillende manieren bij stil:

- Een ouderwets dorpsfeest op en nabij het voormalige tennisterrein (achter de school), met tal van aansprekende activiteiten waaronder de officiële inzegening en ingebruikname van een authentiek 'bakkes', ouderwetse spellen, een tombola en een rad van avontuur. En dat allemaal onder het genot van een natje en een droogje en de muzikale begeleiding van onze fanfare. (Nadere informatie over de datum van dit feest volgt nog).
- de uitgave van het boek 'De kerk in het midden', een alomvattende publicatie over 'De Sint Stephanuskerk meer dan zeven eeuwen in Wijnandsrade';
- de verfraaiing van de Lourdesgrot in de zijwand van de Motte en de beplanting van het oude kerkhof nabij de kerk;
- en een eind vorig jaar in het hele dorp verspreid jubileumnummer van 'Bulletin Wijnandsrade'. Een actie die tot een explosieve groei van ons ledenbestand heeft geleid. Een mooier cadeau hadden wij ons niet kunnen bedenken!

Als rode draad door die jubileumeditie, maar ook door dit bulletin en door het volgende nummer loopt onze veertigste verjaardag. Dat doen wij onder meer in een serie prikkelende cursiefjes over Wijnandsrade in het jaar 2060, dus Wijnandsrade óver veertig jaar. Vier van die kijkjes in de toekomst treft u in dit bulletin aan.

Vakwerkhuisje Swier (foto: uit het archief van 'de Vrienden').

Sinds onze start in 1981 dragen 'de Vrienden' de Limburgse cultuur, waaronder ons dialect, een warm hart toe. In dat kader hebben wij in de loop der jaren regelmatig in dit bulletin met plezier een plekje ingeruimd voor oud-Limburgse volkswijsheden, die ons door enthousiaste leden en andere lezers spontaan zijn aangedragen; vaak nog opgetekend uit de mond van hun ouders en grootouders.

Onze taal bevat ontelbare (veelal eeuwenoude) spreuken en levenswijsheden die aan de keukentafel, bij de open haard, in de kroeg, op het werk, noem maar op zijn bedacht en aan elkaar zijn doorgegeven. Humoristische, spottende, ironische, diepzinnige gezegdes, vaak met een glim- of grimlach maar altijd ook relativerend. Inmiddels hebben enkele honderden van die spreuken in dit bulletin en in de overige publicaties van 'de Vrienden' gestaan.

Wij grijpen ons robijnen jubileum aan om daar nostalgisch op terug te blikken en om u aldus een beeld te geven van de rijkdom van onze Limburgse taal. Hierna volgen de veertig mooiste, origineelste, leukste, verrassendste en meest diepzinnige 'oud-Limburgse gezegdes' die wij in ons verenigingsarchief hebben kunnen terugvinden. Op ons verzoek zijn zij door de schijfster/dichteres Els Diederer (van wie de roots in Swier liggen) overgezet in de officiële spelling van het 'Zwiederder plat'¹.

Ik hoop dat zij behouden mogen blijven: 'de sjpreuke van de mam', met andere woorden al die mooie oud-Limburgse volkswijsheden, die als onderdeel van ons dialect zo'n wezenlijk onderdeel uitmaken van de regionale volkscultuur. Geniet ervan. Zo lang het nog kan!

Wiel Oehlen

Met dank aan: Colla Bemelmans ('*Nut(h)se kal is geine nôtte kal*'), Theo van Daal, Jef Deusings, Marie Deusings-Dubois, Els Diederer ('*t Bakkes in Limburg*', *Veldeke jaarboek 2017* en '*Gezègdes en oetdrökkinge rond d'r bak*', *Bulletin Wijnandsrade 63* en *64, 2019*), Tiny Dormans-Jansen, Fons Erens ('*Bazen Knuppels Knechten*'), Maria Erven-Somers, Els Gerards-Peters, Nia Jansen-Dormans, H.W.A. Lemmerling ('*Oet vreuger jaore*'), Jo Luijten, Tina (Hubertina) Luijten-Daemen, Bertha Nuy-Webers, John Paris, W.J. Vromen ('*Ernst en humor in het Limburgse boerenleven*') en Zef Willems.

Ouw Limburgse gezèkdes

- 1 *Tied makt graas en zon makt huj.*
Een aansporing tot geduld als niet alles op stel en sprong lukt.
- 2 *Deë sjteit te kieëke wie ein verke dat de oeëre vol water hat.*
Iemand staat er beteuterd bij en weet niet meer wat te doen.
- 3 *De ein kroa pikt de anger gein oug oet.*
Familieleden en vrienden zullen elkaar nooit afvallen.
- 4 *Dat zint luuj mèt vöäl doeve op 't daak.*
Dat zijn mensen met kapsones en geld.
- 5 *Hieër, loat 't sjtruuë goa reëgene, dan kènne de eëzele goan sjloape.*
Een zegen die vroeger over domme en luie mensen werd afgeroepen.
- 6 *Noa mienen doeëd sjmiete ze toch mer mèt mien knöäk noa de appele.*
Maak je alleen maar druk om wat je zelf kunt beïnvloeden.
- 7 *Es sjtront drek wuurt, wil 't gevare weëre.*
Mensen krijgen kapsones zo gauw het hen voor de wind gaat.
- 8 *Mèt houwe sjleis te einen duvel d'r oet en vier angere d'r in.*
Met ruzie maken bereik je alleen maar het tegenovergestelde van wat je wil.
- 9 *Oet moeëdesj döppe is 't good sjöppe.*
Het is gemakkelijk om van anderen te profiteren.
- 10 *Twieë batse is angerhaof vot.*
Meer hebben dan nodig is.
- 11 *Boew op aerd neet vas, geer zeet toch vraeme gas.*
Niets wordt op aarde voor de eeuwigheid gebouwd; wij zijn hier alleen maar op bezoek².

¹ Door Els Diederer is op internet een speciale website over Swier gemaakt, met aandacht voor de Swierse spelling.

² Spreuk op wegkruis aan de Nieuwenhuysstraat in Aalbeek.

- 12 *As os kat 'n kow woar, dan kos v'r ze achter 't fornuis mëlke.*
Iemand probeert iets onmogelijks na te streven.
- 13 *Pas op! Dan kumt d'r sjteer aan dich.*
Het noodlot over jezelf afroepen.
- 14 *Pap hat wir alle kapellekes gemaakt.*
Vader heeft geen enkel café overgeslagen.
- 15 *Deë mós te get dèkker eine reem uuëver zie kruuts lègke,*
Die verdient nog eens een goed pak slaag.
- 16 *Deë ruukt noa de sjöp.*
Iemand loopt met de dood onder de leden.
- 17 *Sjeif kinger pisse aoch rech.*
Iedereen is uiteindelijk gelijk.
- 18 *'n Blind verke vingt aoch waal ins 'nen eikel.*
Ook een sukkel heeft wel eens geluk.
- 19 *'n Vette kuuëke, 'n mager testament.*
Waar op te grote voet wordt geleefd, loopt het meestal verkeerd af.
- 20 *'ne Sjlechten daag is nog gein sjlech leëve.*
Na regen komt zonneschijn.
- 21 *Haod uch good, dan betaal ich waal d'r dokter.*
Als het goed met iemand gaat, wil iedereen hem wel helpen.
- 22 *Dat is mer ein roet oet 't vinster.*
Het valt uiteindelijk allemaal best wel mee.
- 23 *Aoch 'n sjlöm hin lik waal ins in de nieëtele.*
Ook een slimmerik gaat wel eens in de fout.
- 24 *Zoeë zak, zoeë zoad. Zoeë bingel, zoeë droad.*
Zoals de ouden zingen, zo piepen de jongen.

- 25 *Kaartgeld is gelieënd geld.*
Gokken is niet alleen winnen, maar vaak ook verliezen.
- 26 *Ich bèn neet allein in eur kërke meh goan aoch mèt uch wërke.*
Ik woon niet alleen in de kerk; ik begeleid je ook onderweg³.
- 27 *Verloot dich noeëts op 'n voel ei.*
Ga alleen in zee met mensen die je kunt vertrouwen.
- 28 *Meëdjies die fluite, kriege jonges mit duite.*
Als je je maar goed genoeg presenteert, kom je er wel.
- 29 *'ne Sjtein kint gein meël male.*
Om iets te kunnen bereiken, moet je (minstens) met z'n tweeën zijn.
- 30 *Kakke geit vuur bakke.*
Het belangrijkste moet altijd als eerste gebeuren.
- 31 *Doe kins tösje dien batse gein nuuët krake.*
Je kunt geen ijzer met handen breken.
- 32 *D'r vla geit uuëver de plaat.*
Een dikke vrouw op een fiets.
- 33 *Deë is oet de hël gekroeëpe wie d'n duvel sjleep.*
Die heeft geluk gehad.
- 34 *Ieëmes 't wieraoksvaat op zien gezich kapothouwe.*
Iemand het graf in prijzen.
- 35 *'n Good onweër klaort de loch.*
Na een stevige ruzie kun je weer met een schone lei verder.
- 36 *Doe mos dich ummer rèkke noa d'r dikke.*
Doe alleen wat je aankunt.

³ Spreuk op wegkruis op de kruising van de Lieverkeszandweg met de Hellebroekerweg.

- 37 *Achter 'nen ouwe sjtek is 't good sjoeële.*
Het is verstandig gebruik te maken van de goede raad van oude mensen.
- 38 *Es te broeëd höbs, mós te geine wèk goa zeuke.*
Ben tevreden met wat je hebt.
- 39 *D'r hieëmel is hoeëg meh weë d'r in wilt, mót zich bökke.*
Nederigheid siert de mens.
- 40 *Goat mer wiejer en maak angere bliejer.*
Vervolg uw weg en probeer andere mensen gelukkig te maken⁴.

Kermis, juni 1962 (foto: uit het archief van 'de Vrienden').

⁴ Spreuk op wegkruis nabij manege De Blauwe Steen.

In Memoriam

Cöl Gerards

Ons oud-bestuurslid Cöl Gerards overleed op 11 februari 2022 op eenennegentigjarige leeftijd in het hospice van Valkenburg. Hij is geboren in Ten Esschen en woonde na zijn huwelijk met Mien Gerards-Bruls op de Hellebroekerweg. Zij overleed in december 2010. Beiden hadden twee zoons en met hun gezinnen stond hij in nauw contact. Cöl was een kundig bewerkster van hout en hij was een kenner op het gebied van antiek meubilair. Zijn belangstelling voor de geschiedenis van ons dorp bracht hem in het bestuur van 'de Vrienden', waarin hij enkele jaren actief bleef. Cöl blijft in onze herinnering als een gezellig en gemoedelijk dorpsfiguur met gevoel voor humor, die nauw betrokken was bij zijn omgeving maar die niet altijd vooraan hoefde te staan. Hij was nog op hoge leeftijd vitaal, zijn rijbewijs werd nog vlak voor zijn overlijden verlengd. Wij herdenken hem met respect.

Ed Gerits

Op 6 mei 2022 overleed in Wijnandsrade oud-programmamaker en presentator van de regionale omroep Ed Gerits, die meer dan een halve eeuw met zijn gezin op het kasteel woonde. Na zijn opleiding klassiek / piano aan het Maastrichtse conservatorium maakte hij bijna dertig jaar radio-uitzendingen vooral over klassieke muziek.

Hij begon in 1970 als muziekredacteur bij de Regionale Omroep Zuid (ROZ), de voorloper van Omroep Limburg en L1. Als pianist begeleidde hij regelmatig grote en bekende zangers zoals John Bröcheler, Hubert Delamboye en John Janssen. Spraakmakend waren de live-uitzendingen van concertconcoursen van Limburgse fanfares en harmonieën en van het Wereld Muziek Concours Kerkrade. In 1999 stopte hij met zijn werkzaamheden bij de regionale omroep.

Ed was al geruime tijd ziek. Hij is tweeëntachtig jaar geworden.

Jan Krotwaar

Ons oud-bestuurslid Jan Krotwaar overleed in coronatijd op 2 juni 2021 op zesentachtigjarige leeftijd. Jan was op latere leeftijd getrouwd met Lineke Krotwaar-van der Sluijs. Hij was een aantal jaren bestuurslid van 'de Vrienden'.

Jan was een rustige dorpsbewoner met grote belangstelling voor de historie van ons dorp.

Jan Seijen

Schilderij van de hand van Jan Seijen.

Op 7 maart 2022 is Jan Seijen op negentigjarige leeftijd in Heerlen overleden. Ofschoon geboortig in Vaesrade heeft hij vele tientallen jaren in de Eijssenstraat in Wijnandsrade gewoond, samen met zijn echtgenote Janet de Boer, die in 2001 overleed.

Jan was deskundig op bouwkundig terrein en dat was ook zijn aandachtsgebied in het Kerkbestuur, waarin hij vele jaren zitting had. Hij was ook actief als lector in de kerk. Jan was vanaf 1983 gedurende vele jaren bestuurslid van de Koninklijk Erkennde Fanfare Sint Caecilia en

Wijnandsrade

daarna voorzitter. Hij was een kundige amateurschilder, die met acryl prachtige schilderijen van landschappen, interieurs en stillevens heeft gemaakt, vaak ook met ons dorp als onderwerp. De laatste jaren verbleef hij in Heerlen, maar werd hij nog vaak in Wijnandsrade gezien.

Jeu Selder

Jeu Selder werd op 25 september 1928 geboren in Stramproy en overleed op 6 oktober 2021 thuis in Wijnandsrade. We zouden over hem een heel boek kunnen schrijven. Er is immers in Wijnandsrade welhaast geen vereniging of activiteit te noemen, of Jeu was als vrijwilliger deelgenoot. Je kon hem in het dorp de 'stille kracht' noemen, want hij wilde geen aandacht voor al zijn inzet.

Hij was veelvuldig te vinden bij fanfare Sint Caecilia, onder andere bij de ondersteuning van recepties, als vaandeldrager bij processies en de ondersteuning bij horecawerkzaamheden. Hij werd dan ook lid van het erebestuur. In 1988 vierde hij als bestuurslid het veertigjarig jubileum van de Woningvereniging Sint Stephanus uit Wijnandsrade. Jeu was een rasechte duivenliefhebber en hij was als lid van de 'Olijftak' steeds deelnemer aan wedstrijden in heel Europa. Was de basisschool op zoek naar een paashaas en/of Sinterklaas; Jeu zorgde dan steeds voor een metamorfose. Logisch dat hij bij de kinderen populair was. Naarmate zijn leeftijd vorderde schonk hij aandacht aan de bejaarden in het dorp en werd hij voorzitter van de vereniging, waarbij hij voor die groep het Carnaval verzorgde, wagens bouwde en meedeed aan het liedjesconcours

dat hij zelfs een keer won. De parochie en de kerk waren voor Jeu vaste ankerpunten. Als acoliet ondersteunde hij de kerkdiensten, was hij lid van de onderhoudsploeg en in het buitengebeuren was hij altijd present bij het onderhoud van het kerkhof. Ook de handbalvereniging kon op zijn steun rekenen wanneer het kerstkien gehouden werd. Bij de oprichting en inrichting van schooltuin 'Het paradijsje' kon men rekenen op zijn waardevolle adviezen want van een volkstuin wist hij alles.

We denken met dankbaarheid terug aan Jeu Selder die aan het rijke verenigingsleven in Wijnandsrade een belangrijke bijdrage heeft geleverd.

Hub Souren

Nadat zijn echtgenote Paula Souren-Steins hem op 16 april 2020 was voorgedaan, overleed Hub Souren op 18 oktober 2021 in Hulsberg op tweeëntachtigjarige leeftijd.

Van 1990 tot oktober 2016 had Hub zitting in de Gemeenteraad van Nuth en bij zijn afscheid kreeg hij de erepenning van de gemeente. Hub was gedurende vele jaren voorzitter van het plaatselijke Oranje comité. Hij was een halve eeuw betrokken bij Voetbalvereniging Wijnandia, eerst als speler en sinds 1996 als bestuurslid. Jarenlang zat hij bij de entree achter de kassa. Hij werd voor zijn vele verdiensten in 2006 onderscheiden met

Wynantstraße

het lidmaatschap in de Orde van Oranje Nassau. Hub was vele jaren lang werkzaam bij de Post en hij hielp zijn vrouw Paula, die van 1969 tot 2005 houdster was van het plaatselijke Postagentschap aan de Opfergeltstraat. Het echtpaar had vijf kinderen.

Mogen de overledenen rusten in vrede.

Het bestuur

SPRONCKEN
KOUDETECHNIEK
KOELN - VRIEZEN - AIRCONDITIONING

Hoofdstraat 45 A
6333 BE Schimmert
Tel: 045 - 4042348

www.sproncken.nl
info@sproncken.nl

Erkend specialist
koudetechniek

Het verhaal achter het kruis aan de muur van de Sint Stephanuskerk

Wellicht is het u niet ontgaan dat aan de buitenmuur van onze Sint Stephanuskerk sinds november jl. een prachtig kruis hangt. Het kruis werd door Felix Philips en zijn familie geschonken aan de kerk. Aangezien er een bijzonder verhaal achter dit kruis schuil gaat, leek het ons de moeite waard u hier meer over te vertellen.

(foto: Esther Steins).

Felix Philips werd in 1946 als negende kind in een gezin van tien kinderen geboren in Kathagen (Nuth). Zijn moeder was Tiny Janssen, is geboren in 1905 en is afkomstig uit Schinnen. Zijn vader was Harie Philips, geboren in 1901 te Kathagen. Harie werkte als smid en daarnaast was hij kunstenaar. Zo heeft hij bijvoorbeeld in 1953 de grote stalen toegangspoort naar het oorlogskerkhof in Margraten gemaakt. Zijn werk als kunstenaar heeft hij echter nooit breed uitgedragen. Hij maakte vaker mooie plafonnières of kleine kunstwerkjes voor familieleden of andere mensen in zijn nabije omgeving die jarig waren.

In 1958 werd het gezin Philips door het noodlot getroffen toen hun zoon Joep, geboren in 1935, op tweeëntwintigjarige leeftijd overleed aan Leukemie. Joep, die destijds studeerde aan de Kunstacademie in Maastricht en ook een aankomend kunstenaar was, kampte al een tijdje met vermoeidheidsklachten. Zo erg zelfs, dat hij weleens in de bus naar huis, in slaap viel en de halte waar hij moest uitstappen, miste. In het

begin kon er geen verklaring gevonden worden voor zijn klachten. Hij heeft vervolgens een aantal maanden voor behandeling in het ziekenhuis in Sittard gelegen, maar uiteindelijk overleed hij aan deze ziekte, waarover toen nog weinig bekend was.

(fotoboek Vaesrade (1982), Cobben J., Marell J.H.J. en Crapels J.J.).

Felix was elf jaar toen zijn broer stierf. Het was niet alleen een drama voor het gezin Philips, maar ook in het dorp sloeg het nieuws in als een bom, mede omdat Joep actief was in het verenigingsleven binnen het dorp. Zo zat hij bij 'Jong Nederland' (destijds ook wel 'de Verkenner' genoemd) en speelde hij klarinet bij de harmonie. Binnen het gezin werd het overlijden van Joep bespreekbaar gemaakt en tevens zette vader Harie zijn emoties om in kunst. Zo kwam dit prachtige kruis van staal tot stand, dat hij maakte voor op het graf van zijn zoon Joep. Hij maakte eerst een tekening van het kruis met het corpus op karton, zoals het volgens hem moest worden. Vervolgens is hij het kruis gaan smeden, bewerken en uitkloppen in het vuur, zodat het de mooie contouren kreeg, die u nu nog steeds kunt zien. Het kruis had aanvankelijk een staalkleur maar heeft nu een groene schijn, waarschijnlijk doordat het jarenlang onder de eikenbomen heeft gestaan op het kerkhof. Ongeveer drie jaar geleden werd het graf op het kerkhof in Vaesrade geruimd. Het kruis heeft de afgelopen jaren in de tuin van Felix gestaan.

Het andere kunstwerk, gegoten aluminium reliëf, werd eveneens door Felix Philips en zijn familie aan de kerk geschonken. Dit kunstwerk werd gemaakt door Jos Hermans (1930-2018), die bekend werd om meerdere kunstwerken hier in de regio. Zo heeft hij onder andere ook het kunstwerk 'Mercurius' op de rotonde bij het tankstation in Nuth en het oorlogsmonument, 'de Leeuw' gemaakt.

(fotoboek Vaesrade (1982), Cobben J., Marell J.H.J. en Crapels J.J.).

Gedurende zijn pensioen hielp Harie vaker in het atelier van Jos. Na het overlijden van zijn ouders heeft Felix aan Jos gevraagd of hij een kunstwerk wilde maken ter nagedachtenis aan zijn ouders. Dit kunstwerk heeft altijd op het graf van de ouders Felix gestaan en moest ook na het ruimen van dit graf een nieuwe bestemming krijgen.

Esther Steins

Wynant/grade

Professioneel
en betrouwbaar!

petit
• verbindt ••

• telecom • projectmanagement • IT oplossingen • domotica & beveiliging

Stationstraat 59 • 6361 BH Nuth • T 045 524 23 24 • petitverbindt.nl

RIJSCHOOLROGER

Staat al 10 jaar garant voor kwaliteit

- Rijlessen schakel
- Rijlessen automaat
- Aanhangwagens binnen 1 dag
- Gratis introductieles Categorie B
- Theorielessen
- Erkend instructeur
- ADHD, Autisme en Faalangst
- Voorbereiding voor Rijtesten

WWW.RIJSCHOOLROGER.NL | T: 06 – 47 38 24 15

**Medisch specialistische
zorg en lasertherapie**

Drs. Simone Mulkens en dr. Peter Mulkens

DERMATOLOGIE Huidziekten Aambeien Huidkanker PIJNBESTRIJDING Acute of chronische pijnklachten aan o.a. rug, nek, schouders PLASTISCHE CHIRURGIE Ooglidcorrectie Botox- en fillerbehandelingen Operatieve verrichtingen bij huidkanker KNO Ontstekingen en infecties Snurklachten Chronische neusverstoppingsklachten Allergieën, hooikoorts Gehoörproblemen	VAATCHIRURGIE Spataders HAND- EN POLSCHIRURGIE Carpaal Tunnel Syndroom Ziekte van Dupuytren Triggerfinger Quervain Ganglion Pees- en gewrichtsklachten LASERTHERAPIE Ontharing Acne Huidverbetering Couperose, rosacea Schimmelnagels
---	---

VERGOEDING
Met een verwijzing van de huisarts worden de kosten voor medisch specialistische zorg, net als in het ziekenhuis, vergoed door de zorgverzekeraar. Hou hierbij wel rekening met het eigen risico.

**kliniek
mosaderma**
Schuureikenweg 60 | Hoensbroek | T 045-2080887 | www.mosaderma.nl

zkn

Wijnandsrade in 2060 (01)

('Terug naar mijn jeugd, Wijnandsrade toen en nu')

Het is vandaag 23 mei 2060 en het is nu bijna achtentwintig jaar geleden dat ik voor het laatst in Wijnandsrade was. Ik heb er acht jaar op school gezeten. In 2021 ging ik voor het eerst naar de middelbare school. Daarna ben ik gaan studeren in Maastricht. Toen ik mijn studie had afgerond kreeg ik een baan aangeboden in Chicago. Ik ben terug, omdat mijn ouders zestig jaar getrouwd zijn. Ik maak een wandeling door het dorp om te zien wat er in al die jaren veranderd is.

Als eerste loop ik naar het Peschke, hier heb ik als kind veel gespeeld. We gingen daar ook altijd even naar de dassenburchten kijken. Nu staat daar een super groot en luxe winkelcentrum. In het gebouw zitten meer dan zestig winkels. Alles zit erin, van bakkerij tot speelgoed-winkel, grote en kleine winkels.

Voor kinderen is er ook altijd wat te doen. Op de bovenste verdieping is een mega binnenspeeltuin gemaakt, genaamd 'Ut Plezeerke'. Met alles erop en eraan. Iedereen is welkom. Van nul tot vierennegentig jaar. Er zitten XL-trampolines in, spelcomputers, soepelzand-zandbakken, stuiterbalken, giga-glijbanen en nog veel meer. Dus voor ieder wat leuks als de ouders weer eens uren lang willen winkelen. Ik loop verder naar de vijver waar altijd de vissers op hun vaste stekkie zaten te vissen. Ik weet nog dat ze de hele vijver zelf hadden opgeknapt. Op hun plekkie is nu een groot natuurzwembad gemaakt. Je kunt er lekker chillen op het strand en een cocktailtje bestellen aan de subtropische bar. Wil je liever actief bezig zijn, ga dan van een van de glijbanen naar beneden of doe mee aan een cursus 'karperknuffelen'. De school staat er nog steeds. Daar is niet zoveel veranderd. Ik ben benieuwd welke meesters en juffen er nu werken. Zouden de kinderen nog in boeken werken of is alles al digitaal? Hoeveel dagen in de week zouden de kinderen hier per week online les krijgen? Op de plek waar eerst de voetbalvelden van RKVV Wijnandia lagen, is nu een nieuwbouwwijk gebouwd. Alle huizen hebben zonnepanelen en zijn geïsoleerd. Voor alle huizen staan oplaadpalen voor hun elektrische auto's. Op straat spelen de kinderen VR-voetbal, iedereen heeft zijn eigen VR-bril op.

Als ik bij het kasteel aankom, ben ik onder de indruk hoe mooi het er nog steeds bij ligt. Zouden er nog steeds mensen wonen? Of is het alleen maar hotel? Ik heb gehoord dat het een heel luxe hotel is geworden waar al

veel beroemde mensen hebben gelogd. Er komen ieder jaar veel artiesten naartoe, omdat er elk jaar een Festival wordt gehouden. Namelijk 'Friends From Wienesroa Live'. Ik heb in Chicago veel concerten gezien, maar dit festival wil ik toch zeker ook nog een keer bezoeken.

Op weg naar de kerk kom ik langs de herdenkingssteen van de neergestorte piloten uit de Tweede Wereldoorlog. Ik zie dat er nog een herdenkingssteen bij is gekomen. Eentje voor alle Corona slachtoffers uit 2020/2021. Ik weet nog dat ik in groep 7 en 8 ineens thuis onderwijs kreeg, dat was eerst heel raar maar nu is het de normaalste zaak van de wereld geworden. Als ik naar de kerk kijk, zie ik ineens dat de kerkklokken zijn veranderd naar digitale klokken. Het dorp gaat met de tijd mee, zal ik maar zeggen. Als ik terug denk aan mijn eerst communie hoor ik de fanfare weer spelen. Ik loop de kerk even binnen. Gelukkig heeft de tijd hier wel stil gestaan. Binnen geen moderne technieken, maar nog steeds houten kerkbanken.

Ik voel dat ik honger krijg, dus ga maar langs het café om te kijken of ik daar iets te eten kan scoren. Café in Gen Dörp is veranderd in een restaurant. Ik bekijk de menukaart en zie dat ze biologische en vegetarische gerechten hebben. Dat is wel eens wat anders dan het Fastfood in Chicago. Ik bestel een 3D geprinte sprinkhaan-burger met een glaasje broccoli-sap zonder prik. De smaken zijn anders, maar het is niet vies. Als ik naar buiten wil lopen, hoor ik ineens een raar geluid. Ik kijk op en zie dat het zes uur is. Het geluid van de digitale kerkklokken lijkt wel mijn wekker als ik 's ochtends opsta.

Ik merk dat ik last krijg van mijn Jetlag, maar besluit toch door te lopen naar de 'Berenkuil' in het bos. Ik loop naar de holleweg, maar voordat ik het bos in ga, ga ik even naar het graf van mijn opa Jos. Als ik bij de 'Berenkuil' aankom, zie ik dat het geen kuil meer is. Door de klimaatverandering zijn er meer stormen geweest. Daardoor is de kuil volgelopen met modder en zijn bomen omgevallen. Nu denk ik ook weer terug aan de basisschooltijd. We speelden er dan spellen en soms maakte een vader er een kabelbaan. Jammer dat kinderen nu zo weinig buiten spelen en alleen maar binnen zitten te gamen.

Nu loop ik dan toch maar naar het huis van mijn ouders. Onderweg kom ik een oude bekende tegen van de basisschool. Hij vertelt mij dat hij altijd in het dorp is blijven wonen. Er is in het dorp heel veel veranderd, maar heel veel is ook hetzelfde gebleven. Mensen kennen elkaar allemaal en helpen elkaar nog steeds. Dat is in Chicago wel anders, vertel ik. Daar ken ik mijn burens na al die tijd nog niet. Hij vertelt welke dingen nog steeds hetzelfde gebleven zijn. De carnavalsoptocht door het dorp. Ieder jaar wordt er een

Wijnandsrade

nieuwe prins uitgeroepen, maar sinds een paar jaar ook een prinses. Hij vertelt ook dat ze boven op de berg bij Koningsgraven een windmolenpark willen maken, maar alle bewoners zijn daar fel tegen. De vraag is nu of ze dat daar ook echt gaan maken of niet. Wijnandsrade wil natuurlijk meedoen aan de verbetering van het milieu, maar die lelijke windmolens horen daar niet bij.

We wisselen nummers uit en ik zeg dat ik nu toch echt naar huis ga, want morgen moet ik fit zijn voor het feest van mijn ouders.

Timme Marell

(tweede prijswinnaar van de opstelwedstrijd om de Pater van der Zee trofee 2020)⁵

(foto: Jan Jansen).

⁵ Het opstel van de eerste prijswinnares Mara Steins stond in 'Bulletin Wijnandsrade' nummer 68, de bijdrage van nummer drie Femke Habets verschijnt in het volgende bulletin.

luijten GROEP

luijtengroep.nl

Alles in één hand, dat ontzorgt!

Luijten Groep is een dynamisch en energiek bedrijf, dat bestaat uit een team met groene vingers, harde werkers en knappe koppen. Sinds de oprichting in 2003 hebben we al menig project met plezier mogen ontwikkelen, uitvoeren en onderhouden.

Luijten Groep staat voor totale ontzorging van onze opdrachtgevers. We bundelen onze krachten, werken samen en combineren de beste diensten van onze bedrijven zodat we van ontwikkeling tot advies en van uitvoering tot nazorg een maatwerk totaalpakket kunnen bieden. Samenwerking versterkt! Luijten Groentechniek BV, Equipment Service Zuid BV en Greenspot & Co BV bundelen haar talenten in Luijten Groep!

Luijten Groentechniek

Equipment Service Zuid

Greenspot & Co

Luijten Groentechniek	Equipment Service Zuid	Greenspot & Co
• Design & Construct • Tuin aanleg en onderhoud • Openbare ruimte • Landschap beheer • Grondverzet • Boomverzorging • Gladheidbestrijding • Reinigingstechniek	• Inkoop, verkoop en verhuur materieel • Onderhoud en reparatie van alle merken machines • Grondverzet • Transport • Groenvoorziening en cultuurtechniek • Kleinmaterieel • Infra en bouwtechniek • Reinigingstechniek	• Design & Construct • Natuurlijk spelen • Sport & adventure • Beleef en beweegruimte • Participatie • Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Thermiekstraat 21 | 6361 HB Nuth | +31 (0)45 565 0711 | info@luijtengroep.nl

Wijnandsrade in 2060 (02)

‘Hoe zou Wijnandsrade er in 2060 uitzien?’

Als ik over de toekomst droom, schieten mij steeds vaker mooie herinneringen te binnen. En als ik die toekomstdromen beperk tot Wijnandsrade, dan herinner ik mij toch vooral de goeie oude tijd dat wij nog een zelfstandige gemeente waren; met een eigen Gemeentehuis ‘om de hoek’ en met wethouders en raadsleden die je nog persoonlijk kende en die je niet alleen in verkiezingstijd tegenkwam. De goeie oude tijd waarin wij de belangrijkste boodschappen nog gewoon in het dorp konden doen en waarin er altijd wel wat gezelligs of spannends was te beleven. Iedereen kende nog iedereen en kon bij wijze van spreken overal gewoon achterom binnenlopen. Een dorp met een bloeiend verenigingsleven, met druk bezochte cafés én (natuurlijk) met een bruisend Gemeenschapshuis. Noem maar op.

En al mijmerend droom ik dan dat ons mooie Wijnandsrade over veertig jaar weer een dorp is als veertig jaar geleden; met een actief verenigingsleven, een gezonde school, een toegankelijke kerk, goed lopende horeca in het dorp en in de gehuchten en wie weet, daarnaast met nieuwe bedrijfjes en leuke winkeltjes, gezellige terrassen, een hotel voor nieuwsgierige toeristen én (natuurlijk) met een bruisend Gemeenschapshuis.

Ik weet het, dromen zijn bedrog. Maar toch, het zou zo maar kunnen dat wij in de naaste toekomst, maar in ieder geval voor 2060 weer een zelfstandige gemeente zijn. Wij praten in ons land immers al zo lang over het invoeren van een bindend referendum; dus wie weet wordt dat binnenkort eindelijk ingevoerd.

Ik weet in ieder geval zeker dat dan evenveel inwoners vóór een zelfstandige gemeente Wijnandsrade zullen stemmen als in 1981, het jaar waarin maar liefst negenennegentig procent (!) van de plaatselijke bevolking dat heeft gedaan. Maar zoals bekend, van hogerhand is toen anders beschikt en is toen geregeld dat ons dorpje anoniem opging in het grote grijze Nuth. En een paar jaar geleden is hetzelfde gebeurd en sindsdien vinden wij ons anoniem terug in het nog grotere en nog grijzere Beekdaelen.

In 1981 werd die herindeling pijsnel en zonder ook maar de minste geringste inspraak doorgevoerd. Mijn man Math en onze dorpsgenoot Jack

Jetten hebben de raadstafel en -zetels toen nog net op tijd uit het oude Gemeentehuis onttrokken en daarmee van hun vrijwel zekere ondergang gered. Dat meubilair is toen veilig bij Jack Jetten in de bibliotheek terechtgekomen en daar komt het sindsdien goed tot zijn recht. Maar het zou toch mooi zijn als wij die raadstafel en -stoelen nog eens zouden kunnen doorgeven aan een volgende generatie.

Mocht het ooit zover komen en zouden wij dat zelf nog mogen meemaken, dan zullen wij er hoogstpersoonlijk voor zorgen dat dat antieke meubilair een ereplaats krijgt in het nieuwe kleinschalige Gemeentehuis ‘om de hoek’ van de opnieuw zelfstandige gemeente Wijnandsrade.

Rineke Marell-de Rijk

Ansichtkaart 1971 (foto: uit het archief van ‘de Vrienden’).

A close-up photograph of two hands, one larger and one smaller, gently holding a small, light-colored object. The image is in a muted, blue-toned color palette.

Voor een
verzekerd
bestaan...

VERZEKERINGEN
HYPOTHEKEN
PENSIOENEN

NUINHOFSTRAAT 88
NUTH
HOOFDSTRAAT 103
LANDGRAAF

045 - 524 46 36

zekerheuts.nl

Als je dit leest,
heb je de eerste
stap naar morgen
al gezet.

Wij zijn KEMBIT. IT-alleskunnners op het snijvlak van innovatie en IT zekerheid. Je kent ons werk vast onbewust van de momenten dat artsen jouw medisch dossier veilig raadplegen. Of van de Wi-Fi op openbare plekken die gewoon veilig én snel is. Heb jij een IT-uitdaging? Zet dan direct je tweede stap via kembit.nl en vorm morgen. Vandaag.

KEMBIT vormt morgen. vandaag.

KNIL-militair Bernhard Jozef Luyten uit Wijnandsrade

Bernhard Jozef Luyten⁶ werd geboren op 17 november 1915 in de stad Sint Wendel, in de Duitse deelstaat Saarland. Hij groeide later op in Wijnandsrade (Vink en Swier) en overleed op zevenentwintigjarige leeftijd op 19 augustus 1943 in Kuie (Kulye), Birma. Toen Bernhard Jozef geboren werd, woonde vader Luyten met zijn gezin in het Duitse Sint Wendel, waar hij werkzaam was als bedrijfsleider op een boerderij genaamd 'Sint Wendelinushof'. Dit was een kapitale boerderij met een gedeelte akkerbouw en een deel veehouderij in bezit van de paters-missionarissen van Steyl⁷. Ze fungeerde ook als opleidingscentrum voor jongeren. 'De Wendelinushof' ligt midden in het cultuurlandschap van Noordoost-Saarland en is heden nog steeds een agrarisch bedrijf en een opleidings- en ontmoetingsplek. In 1923 keerde het gezin Luyten terug naar Nederland. Achtereenvolgens boerde vader Luyten in Brunssum, op de Vink-Wijnandsrade en in Swier-Wijnandsrade.

Bernhard Jozef Luyten (1915-1943) was de zoon van Gerardus Luyten, landbouwer, geboren in Neer op 24 maart 1885 en overleden op 3 april 1957 in Wijnandsrade, tweeënzeventig jaar oud. Gerard Luyten trouwde op 11 april 1910 in Neer op vijftwintigjarige leeftijd met de drieëntwintigjarige Petronella Hendrika Gielen, dienstmeid, geboren op 19 januari 1887 in Maasbree. Na het overlijden van haar man in 1957 ging ze bij haar zoon Jo en schoondochter Mia wonen in de Oudenboschstraat 38 te Wijnandsrade⁸. Ze is overleden op 15 december 1963 in Brunssum op de leeftijd van zesenzeventig jaar. Het echtpaar Luyten-Gielen werd begraven op het oude kerkhof aan de kerk te Wijnandsrade. Zij woonden met hun gezin op de Vink 6 (het witte huisje naast de garage van Mennens) en later in Swier 1 op de hoek van de Swierderkerkweg (huis Meertens-Huveneers). In het gezin Luyten-Gielen werden tien kinderen geboren. Bernhard Jozef was het vierde kind en werd in 1937 of 1938 opgeroepen als dienstplichtige voor de Nederlandse krijgsmacht.

Familie Luyten-Gielen met hun kinderen, foto rond 1936-1937 (foto: Ben Luyten, Wijnandsrade). Links boven Bernhard Jozef Luyten (1915-1943) en ernaast zijn jongere broer Josef Maria (Jo) Luyten (1917-1981). Jo bleef later in Wijnandsrade wonen en huwde met Barbara Maria (Mia) Erens (1925-2005).⁹

Bernhard Jozef Luyten in zijn luchtmachtuniform, foto tijdens een uitstapje naar Boerangrang op 31 januari 1939.¹⁰

⁶ Volgens de geboorteakte is de achternaam Luyten, maar de familie gebruikte ook wel de naam Luijten.

⁷ Limburgs Dagblad 23 oktober 1975.

⁸ Oudenboschstraat, voorheen Raadhuisstraat, voorheen Dorp.

⁹ Data van gedachtenisprentje van Jo Luyten en Mia Luyten-Erens.

¹⁰ Foto Ben Luyten Wijnandsrade, op achterzijde fotokaart staat een foutieve spelling (Boeranggorang moet zijn Boerangrang). Boerangrang is het gebergte bij Bandoeng.

Na zijn opleiding in de Frederik Hendrikkazerne te Vucht, bij het dienstwapengenie, werd hij als brigadier uitgezonden naar Nederlands-Indië. Bernhard kwam in 1938 terecht bij de IVe Vliegtuiggroep (Basis: Maospati vliegveld, Madioen-Java), waar hij mede werd belast met het onderhoud van het vliegend materieel, dat voornamelijk bestond uit het Curtiss-Wright Model 21 (Demon). Dit was een uit Amerika afkomstig jachtvliegtuig dat tijdens de Tweede Wereldoorlog door de luchtmacht in Nederlands-Indië werd gebruikt. Enkele jachtvliegtuigen van dit type, met boordgeschut 7,62 mm en 12,7 mm machinegeweren, werden onder andere op vliegveld Maospati nabij Madioen gestationeerd.

De Nederlandse troepen in Nederlands-Indië zijn eind 1941 ingezet bij de invasie van de Japanse troepen. De Slag op de Javazee in februari 1942 was de laatste grote slag die de Japanners bij hun aanval tegen de geallieerden op de Nederlandse koloniën voerden in de wateren rondom dit gebied. Bij deze slag werden de jachtvliegtuigen die gestationeerd waren op Maospati ingezet om de Nederlandse schepen te beschermen tegen de Japanners. Zo was op dat moment een geallieerde luchtdekking van meer dan tien jachtvliegtuigen boven het eskader aanwezig. Door de schout-bij-nacht Karel Doorman werd daar in paniek zelf op geschoten. Dit terwijl Batavia hem juist had geseind dat de jachtvliegtuigen waren gestuurd ter dekking van zijn eskader. Op 27 februari 1942 waren de geallieerden gedwongen om te capituleren. Op het vliegveld van Maospati werden de overgebleven vliegtuigen en ander materieel door de achtergebleven Nederlandse militairen onklaar gemaakt, zodat ze niet in handen zouden vallen van de Japanners die al op het eiland Java in opmars waren. Op 8 maart 1942 werd ook het vliegveld (wat daar nog van over was) door de Japanners bezet en alle goederen werden in beslag genomen. De aanwezigen op het vliegveld werden gevangen genomen en getransporteerd naar de Kampong Makassar. Dit was tijdens de Japanse bezetting van Nederlands-Indië een interneringskamp op West-Java nabij de hoofdstad Batavia.

Het kamp lag ten zuiden van de plaats Meester Cornelis (thans Bogor) en ten oosten van de weg naar Buitenzorg in de buurt van de gelijknamige kampong en het achttiende-eeuwse landhuis met de naam Kampong Makassar. Dit stond ook bekend als Tjililitan Besar.

Het Curtiss-Wright Model 21 (Demon) op vliegveld Maospati.

Krijgsgevangenen met diverse nationaliteiten gevangen in kamp Makassar Bunsho op Java. De gevangenen werkten overdag op diverse locaties. Deze foto's werden genomen door een Japanse soldaat.

De persoonskaart (internerskaart) van Bernhard Jozef Luyten. De Japanners hielden er een nauwgezette administratie op na waarin alle gevangenen werden geregistreerd, van waar ze kwamen en waar ze te werk werden gesteld met eventueel de plaats en datum van overlijden.¹¹

¹¹ Nationaal archief.

Vóór de oorlog was dit landhuis al in gebruik als kazerne van de veldpolitie. Het lag in een klappertuin en bestond uit primitief gebouwde barakken van bamboe en atap (palmladeren) en was omheind met gedek¹² en prikkeldraad. Het kamp fungeerde lang ook als doorgangskamp voor krijgsgevangenen die via de haven Tandjoeng Priok op transport werden gezet naar elders. Het werd in de administratie van de Japanners vermeld als Bunsho 1, Kamp 9.

Een van de krijgsgevangenen was brigadier Bernhard Jozef Luyten I.N. 94274 die in dit strafkamp Makassar werd opgesloten. Overdag werd hij te werk gesteld en in de avond en nacht weer opgesloten in een van de primitieve barakken op dit kamp. De voeding was erbarmelijk, maar ook de overige omstandigheden, zoals de sanitaire voorzieningen, waren dramatisch. Uiteindelijk begonnen ziekten als dysenterie en malaria van de mannen hun tol te eisen. Velen werden ernstig ziek en dagelijks stierven er tientallen in deze kampen. Na enkele maanden van ontberingen werd Bernhard Luyten op 3 augustus 1942 met medegevangenen getransporteerd naar de haven van Batavia 'Tandjong Priok'. Hier lagen barakken (bij de wijk Kampong), waar de krijgsgevangenen opgesloten en verzameld werden voor verder transport naar diverse bestemmingen. Het transport vanuit 'Tandjong Priok' op Java en de verscheping vond plaats op 13 januari 1943. Het schip 'De Wien' met zeventiehonderd Nederlandse krijgsgevangenen aan boord, waaronder Bernhard Jozef Luyten, zette koers vanuit Batavia richting Singapore. Op het schip was een groep van zevenhonderd man afkomstig uit het tiende Bataljon en duizend man uit het kamp 'Kampong Makassar' op Java. Al deze krijgsgevangenen behoorden tot 'Java Party 8', het achtste krijgsgevangenen-transport van de Japanners richting Rangoon in Birma. De hitte en viezigheid in het ruim droegen er toe bij dat niet iedereen de reis overleefde. De stoffelijke overschotten werden zonder enig ceremonieel over boord gezet.

¹² Gevlochten bamboewand. Woord uit de Kamparchieven van Nederlands-Indië (1942-1948).

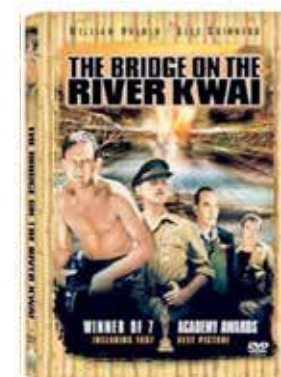
1258	E	Luyten, B.J.	briggj	94274	213	40
------	---	--------------	--------	-------	-----	----

TREIN=Treinnummer=vertrekdatum Singapore:
 39=22-1-1943, 40=23-1-1943, 41=27-1-1943, 42=28-1-1943, 60=15-4-1943, 61=16-4-1943,
 77=6-5-1943

Japans transportrooster van de treinen. Bernard zat in trein 40.

Het spoortraject (dodenspoor) met de gevangenkampen langs de rivier de Kwai in Birma en Thailand.

Op 17 januari 1943 kwam het schip De Wien aan in de haven van Singapore. De krijgsgevangenen werden overgebracht naar het 'Changi-kamp'. 'Changi' was het minst kwaadaardige Japanse krijgsgevangenkamp, waar de gevangenen minder ontberingen leden dan elders. Het was onvergelijkbaar met het volgende kamp waar Bernhard Luyten naar toe zou vertrekken, te weten het kamp aan de Birma-Thailand spoorweg. In de periode januari/mei 1943 vertrokken diverse treinen vanuit Singapore naar de in aanleg zijnde Birma-spoorweg in de binnenlanden van Thailand. Bernhard Luyten vertrok op 23 januari 1943 met trein no. 40 naar Ban Pong in Thailand, het eerste station aan de spoorbaan in de provincie Ratchaburi. In Ban Pong werd het kamp 'Nong Pladuk' aanvankelijk gebruikt als doorgangskamp, van waaruit de gevangenen per vrachtwagen of in kolonne te voet werden getransporteerd naar de diverse werkkampen langs de Birmaspoorlijn. Bernhard kwam in het 'Thai Pow Camp' te Kachanaburi terecht, gelegen aan de rivier de Kwai. De Birma-spoorlijn werd door de Japanners aangelegd dwars door de jungle en over het gebergte. Deze spoorweg verbond de steden Nong Pladuk (Thailand) en Thanbyuzayat (Birma). Bernhard Jozef Luyten werd als krijgsgevangene te werk gesteld aan de Birmaspoorweg en werkte aan de brug in de nabijheid van Kinsayok Kulye in Birma¹³. Deze brug is na de oorlog beter bekend geworden door het gelijknamige boek en de film: 'The Railway Man en The Bridge on the River Kwai'. Deze locatie werd voorgoed het symbool van de Birma-spoorlijn.

'The Bridge on the River Kwai' is een Engelse speelfilm van David Lean uit 1957. Het onderwerp is de bouw van een brug over de Kwai in de plaats Kanchanaburi (Thailand) door krijgsgevangenen tijdens de Tweede Wereldoorlog. De film is gebaseerd op het Franstalige boek 'Le pont de la rivière Kwai' (1952) van Pierre Boulle (1912-1994). De film kreeg zeven Oscars waaronder een voor beste film en een voor beste regie. De rivier heette ten tijde van de bouw van de brug Mae Klong, maar werd in de jaren zestig hernoemd in Khwae Yai toen de brug door de film internationaal bekend was geraakt.

18 oktober 1963: bloemlegging koningin Juliana en een bezoek aan de brug aan de Kwai¹⁴

¹³ Birma, thans Myanmar.

¹⁴ Het Geheugen: Algemeen Nederlands persbureau, foto: 10226850 en 10226859.

De Japanners slaagden erin om tijdens de Tweede Wereldoorlog in zestien maanden tijd een spoorlijn aan te leggen van ruim vierhonderd kilometer lang, dwars door het bosrijke en bergachtige gebied van Siam en Birma (tegenwoordig respectievelijk Thailand en Myanmar). Geallieerde deskundigen hielden het binnen deze termijn voor onmogelijk, gezien de ondoordringbaarheid van het terrein. Deze Birma-Siamspoorlijn bood het Japanse leger een bevoorradingslijn over land van de Golf van Siam naar de Indische Oceaan. Dit ogenschijnlijk indrukwekkende staaltje van bouwkunst ging echter ten koste van de levens van tienduizenden dwangarbeiders. Tijdens de aanleg stierven per dag gemiddeld vijfenzeventig arbeiders. Vijftienduizend krijgsgevangenen stierven aan uitputting, ziekte en ondervoeding, waardoor de spoorweg bekend is komen te staan als de Death Railway, de Dodenspoorlijn. Het werk aan de spoorlijn begon op 16 september 1942 en werd zestien maanden later voltooid in december 1943, ondanks berekeningen van Japanse ingenieurs dat het minimaal vijf jaar zou duren om de vierhonderdvijftien kilometer lange en een meter brede spoorlijn aan te leggen. De eerste trein die na het gereedkomen over de spoorlijn reed, was ironisch genoeg een bordeeltrein voor Japanse officieren.

Vanaf de voltooiing in december 1943 bestonden de werkzaamheden uit onderhoud en het repareren van de schade, die herhaaldelijk door geallieerde bommenwerpers werd toegebracht. Er hebben tachtig- tot honderdduizend strafgevangenen de dood gevonden waaronder bijna drieduizend Nederlanders. Een van hen was Bernhard Jozef Luyten uit Wijnandsrade. Hij overleed op 19 augustus 1943 in kamp Kuye aan een acute enteritis. Vele krijgsgevangenen leden aan enteritis (ontsteking aan de darmen) en dysenterie (buikloop) door de slechte voeding en het slechte drinkwater. De zieken droogden uit en vervolgens overleden ze. Aanvankelijk werden de doden langs de spoorweg begraven. Later zijn zij herbegraven op drie erevelden: Chungkai en Kanchanaburi in Thailand en Thanbyuzayat in Birma. Deze begraafplaatsen werden aangelegd op initiatief van de Commonwealth War Graves Commission, de Britse zusterorganisatie van de Nederlandse Oorlogsgravenstichting.

Op 18 oktober 1963 bezochten koningin Juliana, prins Bernhard en prinses Beatrix tijdens een staatsbezoek aan Thailand de erebegraafplaatsen van Kanchanaburi en Chungkai. Koningin Juliana legde spontaan haar eigen boeket bloemen, dat ze bij haar aankomst had ontvangen, op een van de Nederlandse graven.

Gedachtenisprentje Bernhard Jozef Luyten privé archief J.H.G. Linssen. Rang: brigadier ML. KNIL, heeft gevangen gezeten in Bandung en vervolgens werkzaam aan de Birmaspoorlijn bij de Japanse overheerser. Kanchanaburi begraafplaats, Kruis op Ereveld Kanchanaburi, vak 3C- rij36- graf37

Op Woensdag 21 januari 2004 bezochten ze de erevelden.

In juli 1973 tijdens een vakantie in Thailand bracht Gerry Luyten op 6 juli een bezoek op het Militaire Ereveld te Kanchanaburi. Gerry (een neef van Bernhard Luyten) bezocht het graf van zijn oom Bernard. De foto's getuigen van dit bezoek.¹⁵

In opdracht van de Oorlogsgravenstichting Nederland vertrok de heer Philip Hoftijzer, administrateur van de stichting, in januari 1972 naar Birma, om daar de mogelijkheden na te gaan voor een bezoek van nabestaanden aan graven der, bij de aanleg van de spoorlijn door Birma in de Tweede Wereldoorlog, om het leven gekomen Nederlanders. De autoriteiten in Birma hebben om politieke redenen tot midden 1971 vrijwel elk bezoek uit de Westelijke wereld geweerd. Gelukkig is de bezoekmogelijkheid vanaf toen beperkt geopend. Bij de aanleg van de spoorweg door Birma hebben ongeveer drieduizend Nederlanders naast velen van andere nationaliteit, het leven gelaten. Ruim zeshonderd daarvan hebben hun laatste rustplaats gevonden op het genoemde ereveld¹⁶, anderen hebben een onbekend graf in de jungle gevonden.

In de Stephanuskerk van Wijnandsrade werd, nadat het lot van Bernard Jozef Luyten bekend was geworden, postuum een herdenkingsdienst voor hem gehouden. Tevens werden er tijdens deze dienst gedachtenisprentjes uitgereikt. Op zijn prentje staat onder meer het volgende: *'t is God, die het al beschikt. Evenals Zoo vele anderen heeft hij zijn leven, dat nog zoo veel beloofde, gegeven voor de verdediging van Nederlands-Indië'.*

Tijdens een staatsbezoek in 2004 aan Thailand door koningin Beatrix en kroonprins Willem-Alexander, bezochten zij op de derde dag van hun bezoek de plek waar zoveel slachtoffers waren gevallen bij de aanleg en het onderhoud van de beruchte spoorweg tussen Birma (nu Myanmar) en Thailand (vroeger Siam). Zij bezochten ook de erevelden alwaar ze de Nederlandse slachtoffers herdachten. Een aantal doden vond na de oorlog hun definitieve rustplaats op twee erevelden: Kanchanaburi (1.896 Nederlandse graven) en Chungkai (313 Nederlandse graven). Op het ereveld Kanchaniburi werd door de Koningin en de prins een krans gelegd.

De naam van Bernard Luyten is in Wijnandsrade in de vergetelheid geraakt, maar het is goed om hem eervol te gedenken als oorlogsslachtoffer in het Verre Oosten.

Jos Linssen

¹⁶ Dagblad Trouw: 20 januari 1972.

¹⁵ Met dank aan Ben Luyten voor de bijdrage en de foto's.

VISUMBUREAU - LIMBURG

Marie Louise Coeijmans - Roebroek
Swierderkerkweg 55
6363 CJ Wijnandsrade
tel. 045 5245498 / 06 27213920

www.visumbureau-limburg.nl

Natuurlijk gezond

Swierderkerkweg 6 • Wijnandsrade
www.menvita.nl • 06-52618142

Poëzie tussen Corona en Oorlog

Een bijzonder geslaagde poëziemiddag

Onze Wijnandsrader Poëziewandelingen inspireerden dichteres Charlotte Ligtenberg tot een 'poëtische kettingmail'. Zij mailde een gedicht naar een bekende en die reageerde met een nieuw gedicht op het gekregen gedicht en mailde dat door naar een volgende. Zo ontstond in Coronatijd een imposante verzameling van meer dan dertig gedichten. (Voor een actueel overzicht, zie de website van 'de Vrienden').

Deze gedichten werden op zondag 27 maart in het kasteel voorgedragen door de inzenders/dichters. Corona was nog niet weg, er was oorlog in Oekraïne: wij hadden slechts elkaar en onze woorden. Zo'n veertig dichters en belangstellenden waren aanwezig – de poëten kwamen uit Wijnandsrade en Nuth, uit Zuid-Limburg, uit Eindhoven, zelfs uit Doesburg. De Vrienden boden koffie en vlaai aan. Niet alle inzenders waren aanwezig, spontaan meldden zich mensen uit het publiek en droegen, onvoorbereid, een gedicht voor. Nadat de dertig inzendingen waren voorgedragen, grepen de dichters de kans om nog meer uit eigen werk voor te dragen.

Wij kunnen terugkijken op een bijzonder geslaagde poëziemiddag.

Wilfried Dabekaussen

Koninklijke onderscheidingen

Dit jaar zijn twee inwoners van Wijnandsrade koninklijk onderscheiden, als 'dankjewel' voor de vele verdiensten die zij voor de plaatselijke gemeenschap hebben betekend. Om die reden zijn Wiel Loonen en Richard Steijns voorafgaande aan Koningsdag benoemd tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau.

Wiel Loonen is inmiddels al gedurende negentien jaar actief bij carnavalsvereniging 'de Veldkretzers' en zeventien jaar als bestuurder en beheerder van de 'Stichting Gemeenschaps- en Ontspanningsgebouw Wijnandsrade'. Daarnaast was hij jarenlang vrijwilliger bij de plaatselijke 'Stichting Sint Nicolaas' en bestuurder bij de politieke partij 'Burger Belangen Nuth' die recent is opgegaan in 'Beekdaelen Lokaal'.

Richard Steijns zet zich al gedurende een kwart eeuw in als bestuurslid en president van carnavalsvereniging 'de Veldkretzers'. Daarnaast was hij tot 2019 trainer en leider bij voetbalvereniging 'RKVV Wijnandia' en is hij assistent-trainer geweest van het damesteam van handbalvereniging 'Geonius V&L Geleen'.

Beiden, van harte gefeliciteerd!

Het bestuur

schimmert - ulestraten
045-4041623

Adreskaartjes · Autobeletteringen · Brochures · Copyservice · Digital printing
Familiédrukwerk · Folders · Geboortekaarten · Gelegenheidskaarten
Gevelbeletteringen · Handelsdrukwerk · Laserdruk · Merchandising
Printen · Raambeletteringen · Reclameborden · Spandoeken Stationery
Stempels · Stickers · Textieldruk · Visitekaarten · Webdesign · Zeildoeken

Als het om meer dan alleen drukwerk gaat!

Wiel Loonen en echtgenote (foto: gemeente Beekdaelen).

Richard Steijns en echtgenote (foto: gemeente Beekdaelen).

Live your own style!

KAPSALON LA VIE PETIT

OPFERGELTSTRAAT 14 • 6363 BW WIJNANDSRADE • T. 045 577 88 80

WWW.LAVIEPETIT.NL

Triple P verzekeringen

www.triplepverzekeringen.nl

**Triple P verzekeringen,
uw verzekeringskantoor in Wijnandsrade.**

Wanneer hebt u uw verzekeringsman of -vrouw voor het laatst gezien? Persoonlijk contact heeft, helaas vinden wij, grotendeels plaatsgemaakt voor contact via telefoon, e-mail, het chatvenster op een website en whatsapp. Triple P verzekeringen gaat terug naar de basis. Het begint voor ons altijd met een gesprek bij u thuis aan de keukentafel.

Patrick Heijnen
T 06 - 10 09 4276

Patrick Kleijkers
T 06 - 50 29 47 90

MOTOREN
REVISIE
STEINS

Motoren Revisie Steins, al meer dan 25 jaar een begrip in de revisie wereld, heeft zich ontwikkeld tot de specialist op het gebied van:

- revisie van Diesel-, Benzine- en LPG motoren
- krukassen slijpen
- krukassen balanceren
- scheuronderzoek (kruk)assen
- testen en reviseren van common rail injectoren
- draai en freeswerkzaamheden
- verkoop van onderdelen, ruilmotoren, turbo's, en brandstofpompen.

In onze, geheel vernieuwde werkplaats, hebben wij alle expertise, van personenwagen tot industriemotor, onder één dak. We werken uitsluitend met gekwalificeerd personeel, stuk voor stuk professionals! **Motoren Revisie Steins, vakmanschap en kwaliteit.**

DE VALKENBERG 7 • VALKENBURG A/D GEUL • T +31 (0)43 - 609 01 09 • MOTORENREVISIESTEINS.NL

INSTALLATIE

SANITAIR | WATER | GAS
CENTRALE VERWARMING

Stephanusstraat 21
6363 BM Wijnandsrade
T: 06-5475 1988

DAS MONTAGE

Keukens Badkamers Interieur

Marco Das

Jan Maenenstr. 26
6363 AE Wijnandsrade
06 46 16 66 33
das-montage@ziggo.nl

Verslag algemene ledenvergadering, d.d. 21 april 2022

Aanwezig: Pierre Snijders, Wiel van de Broek, Joost Geurts, Wiel Oehlen, Jo Luijten, Bart Vromen, Bertie Bemelmans, Colla Bemelmans, Anny Vaessen, Zef Meessen, Marina van de Loo-Wetzels, Henk de Jong, Els de Jong, Marie-Rose van de Wall, Riek Meijers, Maria Paulissen, Lei Steins, Wim Stevelmans, Wim Stals, Chris Damman, Rinus van den Nieuwenhof, Ria Marell, Rein Krikke, Wilfried Dabekaussen, Rineke Marell-de Rijk, Math Marell, Margriet Marell, Leny Marell, Paul van Zwijndrecht, Caroline Keulen, Zef Steins, Esther Steins, Louis Cordewener, Henk van Malkenhorst, Pierre Houben, Jan Keulers.

Afmeldingen: De heer en mevrouw Pluijmaekers, Brigit Vaessen, De heer en mevrouw Wimmers, Nicolle Driessen, de heer en mevrouw Jetten, de heer en mevrouw Duisings, de heer Schrijvers.

Rinus geeft een overzicht van de leden die in de achter ons liggende jaren zijn overleden. Hun achternamen: Sanderink, Vaessen, Coenen-Vaessen, Cortenraed, Schraa, Dreessen, Roebroek, Dewez, Bogman, Curfs, Steens, Kickken-Quadakkers, Bogman-Snijders, Wachelder, Waltmans, Brand, Boermans, Smit-Oehlen, van de Wouw, America, Geurten, Pluijmakers, Selder, Heijnen, van de Veeke, Harst, Houben-Duysens, Vaessen, Souren, Vaessen, Jansen, Meessen-Luyten, Gerards, Seijen, Muijtens-Steins en Habets.

Wilfried geeft een globaal overzicht van de meest in het oog springende activiteiten in de verslagperiode (2019-2022).

Afronding poëzie project met een bijeenkomst in de Naamse Steen, Dodenherdenking, Concerten bij vijfenzeventig jaar bevrijding, Pater van der Zee opstelwedstrijd (gewonnen door Lisa Slink en Mara Steins), Wisselgedicht van Fon Herveille, Wandeling Wittem, Opname kasteel in Beekdalen route, Restauratie kapel Maria op de Motte, Wandeling Failed to Return, Poppy Day op begraafplaats in Maastricht. Het aantal leden is gegroeid van 315 eind 2020 tot 454 eind 2021.

De zeer gezonde financiële toestand wordt uitvoerig toegelicht. Speciale aandacht wordt gevraagd voor de Rabo Clubactie, de achterstallige contributies en de grote inbreng van de sponsors die adverteren in het bulletin. Jo Luijten noemt hierbij een bedrag van € 3.075 over het afgelopen jaar 2021. Een enorme ondersteuning voor onze vereniging. Rein licht een en ander toe.

Wim Stals vraagt waarom de nog te ontvangen contributies ontbreken. Rein geeft een verhelderend antwoord op deze vraag.

Marie-Rose van de Wall geeft een zeer uitvoerig exposé waarin ze mede namens Henk Schrijvers de financiën van de vereniging onder de loep neemt. Deze twee leden vormen de kascontrole commissie. Ze doet een aantal aanbevelingen. Moet men de leden die achter lopen met het betalen van de contributie niet per brief de keuze geven te betalen of een royement voor lief te nemen. Lei Steins noemt hiervoor het gebruik van een tikkie. Louis Cordewener stelt voor wambetalers geen bulletin te geven wanneer men niet betaald heeft. Rein ondersteunt dit voorstel. Marie-Rose eindigt haar uitvoerige toelichting met het voorstel het bestuur decharge te verlenen voor het gevoerde beleid. Met een spontaan applaus stemt de vergadering in met haar voorstel. Bart Vromen en Paul van Zwijndrecht vormen de kascontrolecommissie voor het boekjaar 2022.

Alle bestuursleden van het Dagelijks Bestuur treden af, Ria per heden, Rein blijft de financiële belangen van onze vereniging behartigen en Wilfried en Rinus blijven de lopende zaken voor hun rekening nemen tot aan het jubileumfeest. Daarna geven ook zij de bekende pijp aan Maarten. Karien stelt zich herkiesbaar als lid van het Algemeen Bestuur, Jo Luyten, Math Marell en Esther Steins stellen zich niet meer herkiesbaar voor het AB. Wilfried geeft de ernst van de ontstane situatie aan en verzoekt de aanwezige leden actief mee te denken over de invulling van de vacatures. Pierre Snijders roept op werkgroepen te gaan vormen die dan een specifiek project aanpakken. Wim Stevelmans vraagt om vooral ook jongeren te benaderen. Wilfried geeft aan dat er nogal wat nieuwe jongere leden zijn maar dat die vaak een druk leven hebben.

Vervolgens gaat Wilfried vooruit kijken. Hij memoreert eerst nog de middag van de poëzie-gedichtenketting die in de brasserie tot het nodige enthousiasme leidde. Daarna kijkt hij echt vooruit en noemt een aantal activiteiten die op de rol staan: de dodenherdenking, de wandeling naar Wittem, het jubileum dat binnenkort gevierd gaat worden. Het boek over de kerk zal worden gepresenteerd, het bakhuis gaat functioneren, de beplanting van het kerkhof bij de kerk wordt onder handen genomen en een groot feest op het voormalige handbalveld is een ander hoogtepunt. Over de datum daarvan wordt u nog nader geïnformeerd. Er komt weer een opstelwedstrijd en we gaan ons inzetten voor het intensiever samenwerken door de verschillende verenigingen in ons dorp. We merken dat gemeente en ook parochie steeds meer op afstand komen te staan dus die hierboven genoemde samenwerking is echt urgent. Op 18 september vindt weer een Memorial Walk plaats. De vereniging zal dit keer niet opdraaien voor de kosten. Paul van Zwijndrecht organiseert.

Riek Meijers vraagt of het weer niet eens tijd wordt voor een kunstroute. Wiel Oehlen ondersteunt haar voorstel. Een mooi plan voor een nieuw DB! Joost Geurts maakt ons opmerkzaam op het bestaan van een dorps-coördinator voor Nuth. Deze persoon moeten we zeker benaderen om een rol te gaan spelen binnen Wijnandsrade. Wim Stevelmans, Henk van Malkenhorst en Joost Geurts gaan initiatief nemen bij het inschakelen van die dorps-coördinator. Louis Cordewener geeft aan dat burgerinitiatieven mogelijk zijn en tot maximaal € 10.000,- kan de gemeente hierbij ondersteunen.

Na de pauze geeft Colla Bemelmans een lezing over de plaats van het dialect in onze samenleving. Een unieke afsluiting van deze Algemene ledenvergadering!

Rinus van den Nieuwenhof
(secretaris)

Ansichtkaart begin jaren zestig (foto: uit het archief van 'de Vrienden').

Overzicht activiteiten 'Vrienden van Wijnandsrade'

tweede halfjaar van 2021

De meest in het oog springende activiteit in de tweede jaarhelft van het achter ons liggende jaar was ongetwijfeld de **Memorial Walk** (vroeger ook wel 'Herinneringswandeling' genoemd!) die we midden september, om precies te zijn op 18 september, organiseerden. Ruim tachtig wandelaars trokken de stoute wandelschoenen aan, in ieder geval de stoute schoenen, en liepen door de ons omringende natuur naar een drietal plekken in Laar en Swier waar tijdens WOII geallieerde militairen zijn omgekomen tijdens een tweetal vliegtuigcrashes en bij een ontploffing bij een afweergeschut. Wat een toevalligheid: als ik op dit moment de toetsen van de laptop bedien is het 4 mei 2022 en straks vindt er weer de traditionele dodenherdenking plaats bij het monument bij onze kerk.

Memorial walk (foto: Rein Krikke).

Een ander hoogtepunt was de uitgave van bulletin 68 in december. En niet zomaar een bulletin maar het jubileumbulletin bij gelegenheid van ons veertigjarig bestaansfeest, maar over dat feest zo dadelijk meer. Het **jubileumbulletin** werd in een oplage van negenhonderd stuks gedrukt en deur aan deur in ons dorp verspreid. Bij die gelegenheid werd ook aangebeld en gevraagd of men interesse had lid te worden van onze vereniging. In één maand konden we honderdtwintig nieuwe leden begroeten waardoor het ledenaantal nu ruim boven de vierhonderd ligt! Een bijzondere prestatie.

Tussendoor wisten we ook nog een behoorlijk aantal archiefstukken van de voormalige gemeente Nuth voor de poorten van de hel weg te slepen. Vernietiging in het hellevuur was hun lot geweest als we niet hadden ingegrepen.

Natuurlijk namen we ook weer deel aan de Club Support Actie van een grote bank. Dat leverde ook dit jaar weer een mooi bedrag op, alleen jammer dat die bank haar kantoor in Nuth meende te moeten sluiten, weer een stap verder op weg naar complete digitalisering van ons leven. Dat ook de pinautomaat verdween was weliswaar een consequent vervolg op die sluiting maar desalniettemin vooral voor de ouderen onder ons een nieuwe horde in de wedstrijd om te proberen bij te blijven in de steeds sneller veranderende wereld.

Even tussendoor: In Trier vierde men op 28 november de honderdste sterfdag van pater Eberschweiler, ook in ons dorp geen onbekende.

Maria op de Motte werd onder handen genomen en dan natuurlijk niet Maria zelf maar haar woning. Vaardige, nee zéér vaardige handen restaureerden haar woning en de oprit naar haar huis. Vol trots staat ze nu in een van de mooiste grotten van ons land te genieten van het uitzicht over de motte en de die motte omringende vijver. Een waarlijk kunststuk is volbracht, een bezoek zeker de moeite waard.

De leden van het dagelijks bestuur en ook die van het algemeen bestuur werden samen op de gevoelige plaat vastgelegd om een prominente plek in het jubileumbulletin te gaan innemen. De beide besturen kwamen ook in de tweede helft van 2021 bijeen: het Dagelijks Bestuur zelfs tweemaal namelijk op 29 juli en 12 oktober, terwijl de leden van het Algemeen Bestuur verzamelden op 13 september. Tijdens die bijeenkomsten werd het duidelijk dat alle leden van het Dagelijks Bestuur er medio 2022 mee gaan stoppen, alleen de voorzitter en de penningmeester blijven aan als voorzitter (a.i.) c.q. penningmeester (a.i.).

Binnenkort gaan we ons **jubileumfeest** organiseren. Maar daarover verslag doen is iets voor een nieuwe secretaris. Ik kan u alleen nog melden dat dan een groot **'weiefieës'** op het voormalige handbalveld staat

gepland. Het **boek over onze kerk** wordt gepresenteerd, **het bakhuis** wordt ingezegend en voor de eerste keer gebruikt en een drankje is vanzelfsprekend te nuttigen. Oudhollandse spelen kunnen worden gespeeld en vooraf is er een mis in onze parochiekerk. Het belooft een groot spektakel te worden!

Rinus van den Nieuwenhof
(secretaris)

advies - beheer - beleggingen - taxaties

W R M makelaars.nl

Zinkenstraat 33 | 6363 EG Wijnandsrade
Tel. 045 - 5650594 | wrm-realestate@hetnet.nl

VLOKKE ERKEND

KLUSSENBEDRIJF

W. Maessen V.O.F.

Verricht alle onderhoudswerkzaamheden in en rond het huis en bedrijfspanden

Biedt uitkomst aan:

- Particulieren
- Kantoren
- Bedrijven
- Scholen
- Instellingen

Geen voorrijkosten
Alleen de gewerkte uren worden in kosten gebracht

Swier 75
6363 CL Wijnandsrade
Tel: 045 524 47 42 Mob: 065 36 75 654
E-Mail: wj.maessen@home.nl

De Osseploeg

Natuurlijk leuks voor binnen en buiten

www.osseploeg.nl

Jubileumactiviteiten

Op 22 december 1981 werden 'de Vrienden' (toen nog onder de naam 'Stichting Vrienden van Wijnandsrade') opgericht. Dat is inmiddels (meer dan) veertig jaar geleden. Reden om uitgebreid bij dat feest stil te staan. De jubileumactiviteiten op een rijtje:

- Binnenkort vindt op en nabij het voormalige tennisterrein (achter de school) een ouderwets dorpsfeest plaats, met tal van aansprekende activiteiten waaronder ouderwetse spellen, een tombola en een rad van avontuur;
 - o dit onder het genot van een natje en een droogje en de muzikale begeleiding van de Koninklijk Erkende fanfare Sint Caecilia.
 - o en met als hoogtepunt de officiële inzegening én ingebruikname van een authentiek 'bakkes'.

Over de exacte datum en het definitieve programma wordt u nog nader geïnformeerd (via de lokale media en onze leden via een gerichte mailing).

- De uitgave van het boek *'De kerk in het midden'*, een alomvattende publicatie over *'De Sint Stephanuskerk meer dan zeven eeuwen in Wijnandsrade'*. (Voor meer informatie, zie op bladzijde 53 en 54 van dit bulletin).
- De nieuwe beplanting en verdere verfraaiing van het oude kerkhof nabij de kerk.
- Een hoognodige onderhouds- en opknapbeurt van de Lourdesgrot in de zijwand van de Motte nabij het kasteel (met speciale aandacht voor een verbetering van de veiligheid van de entree van de grot).
- De uitgave van een speciaal jubileumnummer van dit bulletin ('Bulletin Wijnandsrade', nummer 68', dat in december 2021 als attentie in het hele dorp is verspreid; een actie die tot een explosieve groei van ons ledenbestand heeft geleid. En met dat cadeautje voor het dorp kregen wij van het dorp een prachtig cadeau terug)!

Het bestuur

De kerk in het midden

De Sint Stephanuskerk meer dan zeven eeuwen in Wijnandsrade

Wijnandsrade. Een van de mooiste plekjes van de gemeente Beekdal en van Zuid-Limburg. Een dorpje omgeven door vaak nog ongerepte natuur en gebouwd rondom een imposant kasteel en een lieflijk kerkje. De oude dorpskern van Wijnandsrade ontleent haar charme vooral aan de relatieve rust en aan het gegeven dat zij in de loop der eeuwen grotendeels onaangetast is gebleven. Bezoekers kunnen zich aldus gemakkelijk voorstellen hoe het hier in het verre verleden moet hebben uitgezien.

In en rondom Wijnandsrade bevinden zich nog vele sporen van menselijke activiteit en bewoning uit de préhistorie en uit de Romeinse tijd, maar de geschiedenis van het huidige dorpje begint feitelijk pas rond de twaalfde eeuw na Christus met de komst van de eerste kasteelheren, die toentertijd neerstreken op en rondom de Motte achter het kasteel en de kerk. In oude analen wordt gesproken van een riddersgeslacht; 'de Heren van Schinnen' die woonachtig waren op Terborg en die toentertijd ook bezittingen hadden in Wijnandsrade. Die eerste ridders van Schinnen, respectievelijk van Rode, kunnen worden gezien als de grondleggers van het huidige dorp en als de stichters van het kasteel en de kerk.

Van de parochie van Wijnandsrade, toegewijd aan de Heilige Stephanus (de eerste martelaar van de Rooms-katholieke kerk), wordt al in het jaar 1307 in het Statutenboek van het Concilie van Susteren melding gemaakt. Aangenomen mag worden dat het eerste kerkje door de kasteelheren als een soort hofkapel is gebouwd. In de loop van de daaropvolgende eeuwen is de kerk een aantal keren ingrijpend gerestaureerd en verder uitgebouwd tot het juweeltje, dat nu in het centrum van de oude dorpskern staat te pronken.

De Sint Stephanuskerk vormt inmiddels al meer dan zevenhonderd jaar het middelpunt van de gemeenschap van Wijnandsrade. Dat heugelijke feit alsmede de veertigste verjaardag van de 'Vrienden van Wijnandsrade', die zich onder andere sterk maken voor het behoud van de karakteristieke schoonheid van het dorp, grijpen wij aan om dit boek uit te geven, waarin de Sint Stephanuskerk centraal staat en vanuit een groot aantal invalshoeken wordt belicht.

'De kerk in het midden':

- een rijk geïllustreerd boek over de geschiedenis, het kerkgebouw en het interieur van 'de Sint Stephanus';
- met speciale aandacht voor de kerkklokken, het oude kerkhof en het Missiekruis, de patroonheiligen van Wijnandsrade en voor de pastoors, de koster en de geloofsgemeenschap van de Sint Stephanusparochie;
- met als toegift portretjes van de drie kapellen van het dorp (te weten: 't Sjaeveshuuske, de Mariakapel van de Vink en de Isidoruskapel van Swier);
- en met een aantal verrassende intermezzo's.

Het boek verschijnt in de loop van volgend jaar.

Jack Jetten, Jos L'Ortye, Wiel Oehlen

Aquarel: Han Krug.

In den Haversack
Putstraat 58
6361DK Nuth

06-5132 4571
info@haversack.nl
www.haversack.nl

Bouwbedrijf Gerards
Wijnandsrade, 06-46190862

Voor al uw bouw- of
verbouwplannen?
Bel ons voor een
vrijblijvend gesprek.

www.bouwbedrijfgerards.com

**AAN DE
MEULE
RESTAURANT**

**DIT IS
DÉ KRACHT
VAN FRISSEN**

TUIN&PARKMACHINES

VEEGMACHINES

INDUSTRIEMACHINES

REINIGINGSMACHINES

mens. kennis. machines.

Frissen Groen Techniek B.V.
De Valkenberg 15 | 6301 PM
Valkenburg aan de Geul
+31 (0)43 - 60 89 200
www.frissen-groentechniek.nl

FRISSEN
GROEN TECHNIEK

L'Ortye

TUIN • DECO • BOUW

Like us on

lortyetuin.nl

- SIERBESTRATING
EN NATUURSTEEN
- GRINDSCHERMEN
EN SCHANSKORVEN
- KUNSTSTOF SCHUTTINGEN
- TUINHUISJES EN TUINHOUT
- ZAND, GRIND, SIERSPLIT
EN TEELAAARDE
- KERAMISCHE TEGELS
(BINNEN EN BUITEN)
- TUINMEUBELEN
- PARASOLS
- TUINVERLICHTING
- TUINDECORATIE
- VERANDA'S
- KUNSTGRAS
- VLONDERS
- EN MEER ...

L'Ortye - Tuin Deco Bouw

Thuis in
Tuinen...

L'Ortye Tuin-Deco-Bouw • De Koumen 1A • 6433 KG Heerlen Noord (Hoensbroek)
T 045 - 528 02 02 • F 045 - 523 33 20 • Parkstad 8519 • E info@lortyetuin.nl

Pachters op de kasteelboerderij van Wijnandsrade, deel 2¹⁷

(foto: uit het archief van 'de Vrienden').

1716-1723 Margu rite de Hesselle (1652-1727) wed. Lourtille
Lourtille's weduwe, Margu rite de Hesselle, geboren op de molen van Hubertfays en in het voorjaar van 1652 in Herve gedoopt, als dochter van Jean Pasqueau de Hessel en Marie Ernolet de la Ho, zette na de dood van haar man de pacht op de kasteelboerderij voort.
In het najaar van 1723 verhuisde ze van de Borchhof naar hoeve Broomelen, om daar – samen met haar zonen Oury, Thomas en Andr  – de pacht over te nemen. Ook dit pachtcontract d.d. 10 april 1723 is bewaard gebleven: *“Voorwaarden ende conditiens tusschen de Hoogwelgeborener Here Joseph Clemens baron von dem Bongaerd etc,*

¹⁷ Deel 1 van dit artikel stond in 'Bulletin Wijnandsrade', zomer 2021.

*verpachter, ende Margareth de Hessel, weduwe L'ortije, nebst ihren soone pachtere over sijn genaeden Hoff Brommelen tot Wijnandsrade*¹⁸. Het pachtcontract werd getekend door de gebroeders Oury (in naam van hun moeder) en Thomas-Leonard L'Ortye. Op hoeve Brommelen kwam de weduwe Lourtille eind 1727 op vijfenzeventigjarige leeftijd te overlijden.

1723-17?? Peter Quaedvlieg (1666-17??)

Waarschijnlijk was het Peter Quaedvlieg die de L'Ortye's als pachter op de kasteelboerderij opvolgde. Hij was begin 1666 in Heerlen geboren als zoon van Andries Quaedvlieg en Anna Wetzels. Begin 1695 was hij in Heerlen in het huwelijk getreden met Elisabeth Rosenboom (1670-1754), in het voorjaar van 1670 eveneens in Heerlen geboren als dochter van Reinier Rosenboom en Catharina Rouwet. Hun eerste zes kinderen werden in Heerlen geboren: Andreas (1696), Reinerus (1697), Reinerus (1699), Anna (1701), Johannes (1703) en Jacobus Antonius (1706). Daarna verhuisde het gezin naar (de parochie) Voerendaal waar de andere drie kinderen werden geboren en gedoopt: Catharina (1709), Maria (1712) en Maria Elisabeth (1718). Op 3 december 1712 leende hij vijftig pattacons van Jacob Heldevier; onderpand was het erfdeel van zijn schoonmoeder¹⁹.

In 1745 wordt hij pachter op de hof Wijnandsrade genoemd²⁰. Hij moet echter vóór 1752 zijn overleden, want het was zijn weduwe die in het najaar van 1752 kwam te overlijden, tweeëntachtig jaar oud.

172??-1752 Elisabeth Rosenboom (1670-1754) wed. Quaedvlieg

Na de dood van haar man nam Elisabeth Rosenboom de pacht van de kasteelboerderij over. Zij erfde een hof op het Busschelen onder de hoofdbank Heerlen. Bij haar overlijden in het najaar van 1752 noemt de pastoor haar niet alleen pachtster op de kasteelboerderij ('Elisabetha Rosenbaum vidua Quaedvlieg villica in castro de Winandsrade'), maar ook een "mulier vere pia et devota".

Haar jongste zoon Jacobus Antonius Quaedvlieg (1706-1780) was priester en kwam begin 1780 in Wijnandsrade te overlijden, drieënzeventig jaar oud²¹. Hij was huisgeestelijke bij de familie Haegens(-Fabritius).

¹⁸ HSAD: Archiv Paffendorf (v.d. Bongart) Akten invent.nr. 10,94 pag. 296.

¹⁹ May Quaedvlieg: *Tussje Krismes en Sint Berb* (Landgraaf 1988) blz. 210 (IIIc).

²⁰ Collectie Habets: "Peter Quaetvlieg x gehuwd met Elisabeth Rosenboom (* 1675)."

²¹ May Quaedvlieg: *Tussje Krismes en Sint Berb* (Landgraaf 1988) blz. 210 (IIIc-6); Leon Hupperichs: *De geschiedenis van kasteel Cartils* (Maastricht 2018) blz. 165.

1752-17?? Reinier Quaedvlieg (1699-1781)

Reinier Quaedvlieg, zoon van voornoemd echtpaar Quaedvlieg-Rosenboom, volgde zijn moeder op als pachter op de kasteelboerderij. Hij was sinds 1744 getrouwd met Maria Schaeys. In ieder geval was hij nog in 1757 pachter op de kasteelboerderij want op 7 november van dat jaar overleed Catharina Bruns, die dienstmaagd bij (pachter) Reinier Quaedvlieg op de kasteelboerderij wordt genoemd.

Reinier was schepen van Wijnandsrade en woonde later in Swier. Daar kwam hij in het najaar van 1781 te overlijden, zijn weduwe in het voorjaar van 1787. Zij lieten geen kinderen na²².

17??-1775 Dautzenberg, Peter Caspar (1734-??)

Pachter Peter Caspar Dautzenberg was eind 1723 in de parochie Laurensberg (Duitsland) gedoopt als zoon van Johann Dautzenberg en Johanna Dortants. Hij was daar in het najaar van 1757 ook getrouwd met Johanna Handels, in 1723 aldaar gedoopt als dochter van Jacobus Handels en Johanna Maria Kochs. Hij was aanvankelijk pachter op hoeve Leenhof in Schaesberg²³. Daar werd ook zijn oudste zoon Peter Joseph geboren (1759). Het vreemde is dat we bij zijn huwelijk (1757) aangetekend vinden dat de echtelieden in "Winandsraed und Broucherhöffgen" woonden²⁴. In ieder geval werden de volgende drie kinderen in Wijnandsrade, op de kasteelhoeve geboren: Johanna Maria (1763), Johannes Jacobus (1766) en Maria Mechtildis (1768). In 1772 woedde er een grote brand op het kasteel²⁵.

Sindsdien was de pachter in conflict met de baron (tussen mei 1773 en januari 1782) vanwege een kwetsuur aan hoofd en handen, vanwege de pacht en een thiende stroij²⁶. Na 1775 woonden Peter Caspar Dautzenberg met zijn gezin in Horbach (Duitsland), waar zijn vrouw in 1804 als weduwe kwam te overlijden en wel aan de gevolgen van "Schlaganfall und Schlafsucht". Daar in Horbach kwam een jaar later ook zoon Johan Jacob te overlijden (1805), negenendertig jaar oud. In het voorjaar van 1807 trouwde dochter Maria Mechtildis in Horbach met Jan

²² May Quaedvlieg: *Tussje Krismes en Sint Berb* (Landgraaf 1988) blz. 210 (IIIc-3).

²³ *De ontwikkeling van de landbouw in Landgraaf door de eeuwen heen* = Serie Kijk op Langraaf nr. 11 (2016) blz. 110.

²⁴ Familienbuch Euregio.

²⁵ Landesarchiv NRW/Abteilung Rheinland (110.24.00): Paffendorf (v.d. Bongart), Akten, invt.nr.10.100; RAL/LvO: invent.nr. 3798 fol.329-330.

²⁶ Wim Nolten: *familie van de Bongard – een literatuurverkenning* (Heerlen 2014) blz.97.

Wijnandsrade

Willem Goffin, zoon van het echtpaar Goffin-Heuts, pachters op de kasteelboerderij en later op de nieuwe Bongard.

1775-1784 Ogier Duchateau (1750-1784)

Pachter Ogier Duchateau was begin 1750 te Itteren (Hartelstein) geboren als zoon van Philippe Duchateau en Helena Cox²⁷. Hij was begin 1775 in Houthem getrouwd met Maria Catharina Habets, dochter van Peter Habets en Petronella de la Haye. Hun drie kinderen werden ook op de kasteelboerderij geboren: Philippus (1779), Maria Johanna (1780) en Petronella (1780). Zijn echtgenote zou de bevalling van de tweeling echter niet overleven en overleed twee weken later op dertigjarige leeftijd. Ogier hertrouwde niet lang daarna met Maria Josepha Kleuters uit Wijlre (Elkenrade), dochter van Jan Kleuters en Helena Schepers. Uit dit huwelijk werd op de kasteelboerderij een dochter geboren: Anna Elisabeth (1782). Maar ook dit huwelijksgeluk was van korte duur: Ogier kwam in het voorjaar van 1784 op de kasteelboerderij te overlijden, vierendertig jaar oud. Zijn weduwe hertrouwde in het voorjaar van 1784 met Peter Joseph Einmahl (1762-1819) en kwam uiteindelijk via (de parochie) Laurensberg (Duitsland) in Wittem (Eys) terecht.

De naam Einmahl kwam al eerder op de kasteelboerderij voor: op 28 oktober 1779 kwam er namelijk Gertrudis Einmahl te overlijden, die toen dienstmaagd op de kasteelboerderij was. Vlak daarvoor (op 10 oktober 1779) was er tuinman Jan Klingen overleden.

1784-1808 Hubert Goffin (1738-1823)

Pachter Hubert Goffin was in de zomer van 1738 in Klimmen geboren, als zoon van Jan Willem Goffin en Margaretha Heusschen. Hij was in het najaar van 1764 getrouwd met Maria Josepha (Sophia) Somja (1735-1779) van kasteelhoeve Revieren (Terveeren), dochter van Thomas Somja en Anna Catharina Lambinon die oorspronkelijk – net als de L’Ortye’s – uit het land van Herve kwamen en deze hoeve in pacht hadden. Hubert volgde ook zijn schoonouders op als pachter van Terveeren. Daar werden ook hun vijf kinderen geboren: Thomas Ludovicus (1767), Anna Catharina (1769), Maria Catharina (1772), Elisabeth Francisca (1775) en Johannes Nicolaus (1777). Na het vroegtijdig overlijden van zijn echtgenote (1779) hertrouwde Hubert in het najaar van 1780 met Maria Helena Heuts (1755-1822), begin 1755 geboren op de Köpkensmolen in Heerlen als dochter van Hendriks Heuts en Margaretha Harst, die deze molen sinds 1755

1753 in pacht hielden. Uit dit huwelijk zouden op Terveeren nog eens drie kinderen worden geboren: Johannes Wilhelmus (1780), Carolus Josephus (1782) en Johannes Henricus (1784). Na de overname van de pacht op de kasteelboerderij van Wijnandsrade zouden daar nog eens zeven kinderen worden geboren: Antonius Josephus Augustinus (1785), Maria Isabella Francisca (1787), Ferdinandus (1789), Johanna Margaretha (1791), Franciscus Josephus (1792), Maria Elisabeth Gertrudis (1795) en Johannes Hubertus (1798).

In 1808 nam Hubert de pacht over op hoeve de (nieuwe) Bongard. Daar kwam zijn (tweede) echtgenote eind 1822 op zevenenzestigjarige leeftijd te overlijden. Hubert zelf overleed er begin 1823, vierentachtig jaar oud.

1808-1845 Jan Hubert L’Ortye sr. (1767-1845)

In het voorjaar van 1808 trad Jan Hubert L’Ortye senior als pachter op de kasteelhoeve aan. Hij was eind 1767 geboren in Wijnandsrade, op hoeve Brommelen, als zoon van Jan Willem L’Ortye en Maria Gertrudis Somja, die deze hoeve sinds 1762 in pacht hadden. Jan Hubert was begin 1791 getrouwd met Johanna Margaretha Rosenboom (1773-1819), in het voorjaar van 1773 geboren in Wijnandsrade, op hoeve de (nieuwe) Bongard, als dochter van (de oorspronkelijk uit Heerlen afkomstige) Servaas Caspar Rosenboom en (de oorspronkelijk uit Bunde afkomstige) Maria Sybilla Cornelia Dolmans, die deze hoeve sinds 1767 van de baron in pacht hadden.

Het was waarschijnlijk bij gelegenheid van zijn huwelijk in 1791 dat Jan Hubert de pacht van de Bongard van zijn schoonouders overnam. Daar werden ook negen van zijn in totaal twaalf kinderen geboren: Johannes Wilhelmus (1792), Maria Augusta (1793), Johannes Hubertus Ludovicus (1795), Caspar Joseph (1797), Johan Hubert Jacob (1799), Maria Petronella Hubertina (1801), Peter Hubert Joseph (1804), Maria Clara Hubertina (1806) en Clara (1807). Na de verhuizing naar de kasteelboerderij werden nog eens drie kinderen geboren: Clara (1810), Johanna Clara (1812) en Maria Margaretha Louisa Hubertina (1814). Verder bekleedde Jan Hubert in de gemeente Wijnandsrade de functie van wethouder (1807-1817) en burgemeester (1817-1827).

²⁷ Vgl. P. Peumans: *De familie Duchateau te Herderen en te Riemst* in *De Limburgsche Leeuw* 8 (1959) blz.2-10.

(foto: uit het archief van 'de Vrienden').

1834-1879 Jan Hubert L'Ortye jr. (1795-1879)

Jan Hubert junior was in het najaar van 1795 geboren in Wijnandsrade, op hoeve de (nieuwe) Bongard, die zijn vader (Jan Hubert senior) op dat moment in pacht had. In 1834 volgde hij zijn vader op als pachter van de kasteelboerderij. Het pachtcontract dat hij dat jaar met de baron sloot is bewaard gebleven. Sinds 1845 (het jaar dat zijn vader overleed) was hij lid van het kerkbestuur. Een jaar na de dood van zijn vader trouwde hij in het voorjaar van 1846 op latere leeftijd (hij was inmiddels de vijftig gepasseerd) met de veel jongere Maria Josepha L'Ortye (1822-1899) van hoeve Laar. Op de kasteelboerderij waren ook zijn twaalf kinderen geboren: Andreas Hubertus (1847), Anna Catharina Hubertina (1848), Henricus Hubertus Ludovicus (1849), Johannes Michael Hubertus (1852), Maria Josephina Hubertina (1853), Johannes Nepomucenus Hubertus (1855), Michael Wilhelmus Hubertus, Leonardus Leopodus Hubertus (1857), Maria Hubertina Wilhelmina (1859), Johanna Maria Hubertina (1861), Maria Wilhelmina Hubertina (1863) en Josephus Hubertus Wilhelmus (1865). Twee van hen zouden de kinderjaren niet overleven.

Jan Hubert junior bewerkte de boerderij samen met zijn jongere, ongehuwde broer Caspar Joseph (1797-1883) die in het voorjaar van 1883 op de kasteelboerderij op vijftigjarige leeftijd overleed.

Hij zelf overleed vier jaar eerder, in de zomer van 1879, drieëntachtig jaar oud. In deze periode (1872) betrokken ook de Duitse Jezuiten het kasteel die vanwege de Kulturkampf uit Wijnandsrade verdreven waren. Ze zouden er tot 1910 blijven.

1879-1886 Maria Josepha L'Ortye (1822-1899) wed. L'Ortye

Na het overlijden van haar man (hij was ruim vijftig jaar ouder dan zijn vrouw), nam zijn weduwe, Maria Josepa L'Ortye, de pacht van de kasteelboerderij over. Zij was in het voorjaar van 1822 geboren te Wijnandsrade, op hoeve Laar, als dochter van Johannes Andreas L'Ortye en Anna Catharina Boesten. Of het was omdat de pachttermijn verstreek, of dat ze het werk op de boerderij (met haar zonen) niet meer kon bokwerken, we weten het niet.

In ieder geval verhuisde ze in het voorjaar van 1886 met haar gezin naar Susteren (hoeve Gebroek) waar ze een nieuw bestaan probeerde op te bouwen. Uiteindelijk zou ze later samen met haar jongste dochter Pauline bij haar priesterzoon Willem L'Ortye (1856-1921) intrekken. Hij was onderdirecteur van de Echter Kweekschool (1892-1904) toen zij in het voorjaar van 1899 te zijnen huize in Echt (Peijerstraat) kwam te overlijden, zevenenzeventig jaar oud.

1886-1916 Theodor Opfergelt (1854-1931)

Na de verhuizing van het gezin L'Ortye naar Susteren, trad in 1886 Joseph Hubert Theodor Opfergelt als nieuwe pachter op de kasteelboerderij. Hij was in het voorjaar van 1854 op de Meerhof in Spiel geboren als zoon van Anton Josef Opfergelt en Wilhelmina Josephina Hubertina Schönen. Spiel is een dorpje in de zogenaamde Jülicher Börde, even ten zuiden van Titz, waartoe de buurtschap zowel gemeentelijk als parochieel behoort. Begin 1886 was Theodor in Kerkrade getrouwd met Maria Magdalena Deutz (1862-1939), geboren in Eygelshoven als dochter van Jan Hendrik Dominicus Deutz en Maria Sybilla Hubertina Melchers. Op de kasteelboerderij zouden ook hun zeven kinderen worden geboren: Maria Antoinetta Wilhelmina (1887), Johan Godfried Antoon (1888), Maria Josephina Francisca (1890), Joseph Thedoor Bartholomeus (1892), Maria Elisabeth Francisca (1896), Maria Joseph Dominicus (1897) en Maria Elisabeth Francisca (1900). In 1905 werd Theodor burgemeester van Wijnandsrade en hij zou deze functie nog tot 1929 vervullen. Vanaf 1899

tot aan zijn dood in 1931 bekleedde hij eveneens de functie van kerkmeester.

Toen de baron von Bongart in 1916 het kasteel en zijn andere bezittingen in Wijnandsrade verkocht, kocht Opfergelt zowel het kasteel als de bijbehorende boerderij, en wel via de Heerlense bankier Hubert Joseph Dupont (1880-1964)²⁸. Hij bleef evenwel op de kasteelboerderij wonen. Het kasteel verkocht hij in 1928 aan de paters Conventuelen die er hun klooster annex college "Christus Koning" vestigden. Theodoor overleed op de kasteelboerderij in de zomer van 1931, zevenenzeventig jaar oud, zijn weduwe in het voorjaar van 1939, eveneens zevenenzeventig jaar oud.

Jos L'Ortye

²⁸ Jos. L'Ortye: *De bijzondere band tussen Opfergelt en Wijnandsrade* in Bulletin Wijnandsrade 28 (2009) nr. 44, blz.32-39; idem: *De Heerlense bankier Dupont en zijn kortstondige bemoeienis met Wijnandsrade, oftewel: verkoop 'landgoed Wijnandsrade' in 1916* in: *Wienesroa- ich hawt van dich* (Wijnandsrade 2014) blz.132-136.

DUURZAME EN MILIEUVRIENDELIJKE PRODUCTEN voor de doe-het-zelvers

Ruim assortiment glazen weck en inmaak potten

Zelf kaas, boter en yoghurt maken

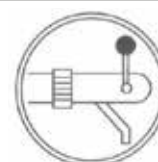

Zelf fruit, groenten zuivel of vlees verwerken

Diverse glazen flessen en fermentatie flessen

www.natuurlijkerleven.eu

E. Marell Verhuur

Evenementen-materialen

Terstraten 9, 6361 GJ Nuth Tel. 045 - 577 85 02

Wijnandsrade in 2060 (03)

'Wijnandsrade over veertig jaar (2061)'

Het was 21 december 2061. In Wijnandsrade had het al een paar weken lang keihard geregend; zware hoosbuien die met hagel en onweer het landschap teisterden. Modderstromen die wegen onbegaanbaar maakten en vanuit de hogere delen van het dorp hun weg zochten naar de vijvers bij het kasteel. Maar het waren allang geen vijvers meer. Een compleet meer had zich gevormd en was inmiddels uitgebreid tot ver voorbij de Oudenboschstraat en halverwege het Swierderveld. Lager gelegen huizen en de basisschool waren prooi geworden van dit watergeweld. De sportvelden waren ineens waterbekkens. Inwoners in de directe omgeving probeerden te redden wat er nog te redden viel. Gelukkig werden ze hoger op opgevangen door mede-inwoners van het dorp.

Een eerdere mondiale klimaatop in 2021 had de wereldgemeenschap niet tot het besef gebracht dat het een laatste kans was om door ingrijpende maatregelen een beslissende klimaatverandering op gang te brengen. China en Rusland behoorden tot de grote boosdoeners en gingen zelfs over tot het openen van nieuw steenkolenmijnen. Zuid-Amerika en Afrika maakten zich schuldig aan een gigantische ontbossing. De gevreesde opwarming had zich doorgezet en had er voor gezorgd dat de gemiddelde temperatuur op aarde met ruim 2 graden was gestegen. De laatste keer dat het op aarde gemiddeld 2 graden warmer was bestond de mens nog niet. De gevolgen konden niet uitblijven.

Inmiddels was in het noorden van het land de chaos compleet en uitgemond in een ongekende catastrofe. Hele provincies en hun steden waren onder water komen te staan. Mensen zochten hun heil in hoger gelegen gebieden. Een complete vluchtenstroom was op gang gekomen naar vooral Limburg, waarbij het zuidelijk deel werd overspoeld door ontredderde inwoners van elders uit het land.

Wijnandsrade toonde zich ook daarbij als een hulpvaardige gemeenschap die alles uit de kast haalde om hele gezinnen met kinderen, en soms nog met een huisdier, onderdak te bieden. Er kwamen door hun inzet noodvoorzieningen in Nuth en Swier zodat de eerste nood geledigd kon worden. De sporthallen in Nuth en Hulsberg werden ingericht als noodopvang. Heel even ging een wereldramp aan hun voorbij, zonder het besef wat hen nog te wachten stond.

Wateroverlast (foto: Jan Jansen).

Moraal van het verhaal:

De natuur laat niet met zich spotten en volgt door de vele eeuwen heen haar eigen weg. Een kantelpunt naar een herstel van het klimaat zal na 2061 nog decennia lang duren. Maar gelukkig, de gemeenschap van Wijnandsrade zal ook nu weer haar veerkracht tonen en zich aanpassen aan de nieuwe situatie. Met nog meer inzet zullen ze zich inzetten om van het Kerstfeest in Wijnandsrade een feest van hoop en vrede te maken.

Jo Luijten

Gemeentespelden Beekdaelen

In februari mochten twee bestuursleden van 'de Vrienden' de gemeentespeld van Beekdaelen ontvangen, een onderscheiding die wordt toegekend als blijk van waardering voor personen die zich op een bijzondere manier voor de plaatselijke gemeenschap hebben ingezet.

Math Marell kreeg de speld uit handen van wethouder John Essers uitgereikt om daarmee de dank van het gemeentebestuur uit te spreken voor zijn vele verdiensten voor Wijnandsrade, in het bijzonder voor zijn inzet voor de heemkundevereniging, het Gemeenschapshuis en voor carnavalsvereniging 'de Veldkretsers' die hij '5x11' jaar geleden mede heeft opgericht.

Jack Jetten werd door burgemeester Eric Geurts in het zonnetje gezet. Hij was onder meer eenenveertig jaar actief in de lokale politiek en de oprichter van de politieke partij 'Groot-Nuth', die recent is opgegaan in de partij 'Beekdaelen Lokaal'. Naast zijn raadslidmaatschap had Jack zitting in een groot aantal raadsfracties en fungeerde hij in de periode 2010 tot 2018 als plaatsvervangend voorzitter van de gemeenteraad van Nuth.

Onze felicitaties!

Het bestuur

Math Marell (foto: gemeente Beekdaelen).

Jack Jetten (foto: gemeente Beekdaelen).

Het bakhuis van de Bongard

Bakhuisjes bevinden zich verspreid over geheel Nederland. In Limburg worden ze 'bakhus' of 'bakkes' genoemd. Afhankelijk van de vorm, de omvang en het deel van het land werd er niet alleen brood (en vlaai) gebakken, maar vonden er nog tal van andere activiteiten plaats.

In 2020 kreeg het bakhuisje aan de Bongard in Wijnandsrade nieuwe eigenaren. Eerst werden de schuren en stallen van de boerderij omgebouwd tot een woning met multifunctionele bestemming. Het bakhuis maakte onmiskenbaar deel uit van de sfeer van het gehele pand met haar prachtige met rozen begroeide voorgeveltje, maar het stond op instorten. Er had zichtbaar ooit brand gewoed aan de binnenkant, de oven was verdwenen.

(foto: Maria van Gessel).

Met subsidie van de Provincie Limburg (programma 'Behoud kleine landschapselementen') werd een start gemaakt met de restauratie.

Alle balken werden vervangen, het zoldertje werd vernieuwd en er werden zo veel als mogelijk originele elementen hergebruikt. Zo zijn de beslagen van de oude voordeur gehaald, schoongebrand en geplaatst op de nieuwe voordeur. Ook de raampjes zijn voorzien van traditionele scharnieren en beslag.

In het decembernummer van dit blad laten we het eindresultaat van deze renovatie zien waarmee dit bakhuisje weer in ere herstel is.

Maria van Gessel

Adverteerders	Sponsoren
1. Luijten Groentechniek BV	1. Smink Architecten Hulsberg
2. Petit Verbindt	2. Huisartsenpraktijk Hobus P.P.M.
3. Kliniek Mosaderma	3. Picoplast Wijnandsrade
4. Kapsalon La Vie Petit	4. Fysiotherapie Praktijk Jopie Dieren
5. De Naamse Steen Wijnandsrade	5. Gitek Sport Nuth
6. Kembit Wijnandsrade	6. Verloskundigen Greven/ Slabbers
7. Webwinkel Natuurlijker Leven	7. Wijnhuis L'Ambiance Hulsberg
8. Rijschool Roger	8. Transpo Nuth
9. Erwin Marell Verhuur Nuth	9. Moonen Bouw BV Nuth
10. WRM Makelaars Wijnandsrade	10. Adviesbureau Storms Nuth
11. Tuincentrum/Bloemisterij De Osseploeg	11. Marell Elektrotechniek
12. Koudetechniek Sproncken Schimmert	12. Haleco Nuth
13. Herberg De Haversack Nuth	13. Boerenbond Nuth
14. Visumbureau Limburg	14. Autobedrijf Mennens
15. Bouwbedrijf Gerards	15. Rododak Wijnandsrade
16. Heuts Assurantiën Nuth	16. ABACUS bijlessen
17. Klussenbedrijf Maessen	17. RVK Bouwconsult
18. DAS Montage	18. Friture De Ziepe Nuth
19. Zorgboerderij "A Gen Ling"	
20. Krutzen Installaties	
21. Restaurant De Meule	
22. Preuverie In de Wiesj	
23. Brasserie Kasteel Wijnandsrade	
24. Motorenrevisie Steins	
25. Triple P verzekeringen	
26. L'Ortye Tuin Deco Bouw	
27. Frissen Groen Techniek	
28. Menvita Wijnandsrade	